

www.fhortasud.org

Beniparrell: passat i present

LA TROBADA D'ASSOCIACIONS IMPULSA EL TREBALL CÍVIC A L'HORTA SUD

L'HORTA DEMANA UN AVE SENSE IMPACTE AMBIENTAL

ELS HORTS D'OCI, UNA INICIATIVA PER A RECUPERAR L'HORTA

LA PREMSA DE L'HORTA SUD EN EL FRANQUISME

GABRIEL GUALLADÓ, EL FOTÒGRAF DE LA QUOTIDIANITAT

LA FUNDACIÓ

40 associacions participaren en la Trobada d'Associacions de l'Horta Sud 4

La Fundació premia la FAC, el Fòrum d'Empresaris i l'Associació de Veïns del Barri del Crist 5

Activitats del Museu Comarcal de l'Horta Sud Josep Ferrís March 6

ASSOCIACIONS DE COMARCA

Dones amb vocació empresarial: Associació AME 2000 7

SOCIOCOMUNITARI

Una comarca amb 117 nacionalitats d'immigrants 8

DE CASA

Beniparrell: passat i present 10
MARIA JOSEP FORTEA

ACTUALITAT COMARCAL

500 associacions de la comarca demanen un AVE soterrat a l'Horta 16
FRANCESC MARTÍNEZ

Informe tècnic sobre l'impacte de l'AVE a Picanya 19
MARIA JOSÉ DASÍ BRESÓ

El Govern no ha contestat les al·legacions dels ajuntaments de l'Horta 20
SEVERINO YAGO TORRENT

L'alta velocitat en l'àrea metropolitana de València: per la localització de l'estació intermodal de l'AVE a l'Aeroport de Manises 21
JOSEP LLUÍS MIRALLES I GARCIA

GENT D'ACÍ

Andrés Valero Castells, mestre, director i compositor 24
V. BOSCA

MEDI AMBIENT

Nova vida per a l'horta 26
TOMÀS SANCHIS

PAPERS D'HISTÒRIA

Temps de foscor, la premsa de l'Horta Sud en el franquisme 28
FRANCESC MARTÍNEZ I ALFRED RAMOS

ARTS PLÀSTIQUES

Gabriel Cualladó, el fotògraf de la quotidianitat 32

PATRIMONI HISTÒRIC

La Creu Coberta de Mislata recupera l'antiga esplendor 34

El Castell d'Alaquàs i la justícia històrica 35
RAFAEL ROCA

PASSAT I PRESENT

Camí Reial 36

"Papers de l'Horta" inicia una nova etapa

La revista *Papers de l'Horta* va nàixer en 1994 per iniciativa de la Fundació Caixa Torrent, que anys després adquiriria el nom de Fundació de l'Horta Sud, amb l'objectiu de difondre les activitats d'aquesta institució i de fomentar la vertebració comarcal, mitjançant la publicació d'articles especialitzats que abracen aspectes diversos. Continguts d'economia, medi ambient, cultura, patrimoni, educació, moviment associatiu, personalitats de la comarca, història dels pobles, infraestructures... Un llarg munt d'informacions que han comptat amb nombrosos col·laboradors i que han contribuït a conèixer més els 20 municipis de l'Horta Sud i la seua societat civil, tot analitzant des de diversos punts de vista què som, com hem evolucionat, quins problemes tenim, quines són les nostres oportunitats i cap a on anem. L'edició ininterrompuda de *Papers de l'Horta* durant una dècada ha estat possible gràcies al convenciment i l'impuls que li han donat els diversos consells executius de la Fundació, presidits primer per Josep Ferrís March, i després per Vicent Comes Iglesia, així com el fins ara director Vicent Bosca Perelló. Passats deu anys, *Papers de l'Horta* inicia una nova etapa. En aquest nou període continuarem mantenint la línia editorial i els continguts de la revista, tot adaptant-la als nous temps. A partir d'aquest número *Papers de l'Horta* introdueix el color en tota la publicació i un nou disseny, amb la finalitat de millorar la imatge de la revista i fer-la més amena. Confiam que els canvis siguin del gust de tots.

PAPERS DE L'HORTA

Director interí:
Francesc Martínez

Col·laboren en aquest número:

Maria J. Fortea, M. J. Dasí, Josep Lluís Miralles, Vicent Bosca, Severino Yago, Tomàs Sanchis, Alfred Ramos, Adrià Bessó, Rafael Roca

Assessorament lingüístic: Òscar Pérez Silvestre

Fotografia: Ricard Martínez, Presen Sena, Juan Tomás, Robert Amoraga, Arxiu Ajuntament de Beniparrell, Arxiu Ajuntament de Mislata, Vicent Bosca, AME 2000, Abelard Comes, Arxiu de la FDHS
Disseny i maquetació: Collage-no coop.v.
Impressió: Gráficas Jovi

Tiratge: 1.000 exemplars.
Imprés en paper 100% reciclat.
Periodicitat: semestral
Dipòsit legal: V-1372-1994

Entitat editora:

FUNDACIÓN PARA EL DESARROLLO DE L'HORTA SUD.
President: Vicent Comes Iglesia
C/ Caja de Ahorros, 4. 46900 Torrent
Tel. 96 155 32 27
www.fhortasud.org
fundació@fhortasud.org

Aquesta publicació no es responsabilitza de l'opinió dels seus col·laboradors ni s'identifica necessàriament amb els treballs publicats.

L'AVE i la societat civil de l'Horta

El Govern sí accepta soterrar l'AVE per València (amb un túnel de 9 km) i per la serra de Guadarrama, cosa que suposa una discriminació cap als habitants de la nostra comarca.

Mentre el debat als cercles polítics i econòmics de València se centra en el fet de si l'AVE arribarà abans o després de la Copa Amèrica del 2007, a l'Horta la màxima preocupació és com entrarà el tren d'alta velocitat per la comarca. Segons el Ministeri de Foment, l'AVE passarà per la comarca en superfície. L'Horta es veu afectada per tres trams: dos procedents de Madrid per Conca i Albacete, i un tercer en direcció a Barcelona. Onze municipis de l'Horta Sud i huit de l'Horta Nord estan afectats per aquesta infraestructura, que causarà contaminació acústica, destrucció de l'horta, efecte barrera (un terraplé de 6 metres d'alçada per 60 d'amplària) i un augment del risc d'inundacions. Les obres ja han començat en l'accés sud, als termes d'Alcàsser, Torrent i Picanya, i el ministeri no té intenció de parar-les, tot i que li ho han demanat els ajuntaments i 500 associacions de la comarca. El ministeri es tanca al diàleg i rebutja l'alternativa d'un AVE soterrat aprofitant els actuals corredors ferroviaris. En canvi, el Govern sí accepta soterrar l'AVE per València (amb un túnel de 9 km) i per la serra de Guadarrama, cosa que suposa una discriminació cap als habitants de la nostra comarca. La Generalitat Valenciana, malgrat que se li ha demanat la media-

ció en el conflicte, tampoc no ha fet res per trobar una solució al problema. Això se suma a una concepció tradicional de l'Ajuntament de València de veure l'Horta com un barri suburbial, que es pot omplir d'instal·lacions i vies de comunicació molestes i contaminants per a donar servei a la capital. És que per al Govern i per a la Generalitat hi ha ciutadans de primera i de segona? La Fundació Horta Sud, des del novembre de 2002, ha dut en marxa una campanya de cara a les associacions per a demanar un AVE que no deteriore la qualitat de vida de les persones i que no destruisca més encara la ja malmesa horta metropolitana. 500 associacions de l'Horta Sud i l'Horta Nord s'han afegit a la iniciativa de la Fundació. La societat civil de la comarca ha demanat diàleg i consens al ministeri. Representants de les 500 associacions acudiren el passat 3 d'octubre a la Generalitat i el 17 del mateix mes a les Corts Valencianes, per a exigir a les màximes autoritats autonòmiques la paralització de les obres de l'AVE i el soterrament de les vies. A hores d'ara, ni el Ministeri de Foment ni la Generalitat hi han respost. La societat pot entendre que l'AVE siga un objectiu estratègic per a l'economia valenciana, però no comprén per què s'ha de fer a costa de les persones i del medi ambient. L'Horta ja suporta l'aeroport i més de 40 corredors i instal·lacions de transport (autovies i línies fèrries) d'accés a València, amb tot el que això suposa de contaminació atmosfèrica i acústica. La comarca ha vist també com ha retrocedit de forma alarmant l'horta agrícola. De fet, l'any 1956 només el 14% de la superfície de la comarca estava urbanitzada, mentre que en 1999 era el 33,43%. El Consell Valencià de Cultura ha advertit que si continua el procés urbanitzador actual, en 50 anys haurà desaparegut l'horta, i amb l'horta tots els seus valors culturals, històrics, agrícoles, arquitectònics, econòmics i paisatgístics que al llarg de segles han conformat aquest espai únic i singular. L'informe Dobris de l'Agència Europea de Medi Ambient assenyala que a Europa sols hi ha sis espais com l'horta valenciana, que cal protegir i preservar. Però això sembla que no interessa als actuals governants. El progrés està subordinat a l'economia especulativa, tot descuidant la qualitat de vida de les persones i la conservació del nostre entorn natural. La societat civil de l'Horta se sent decebuda i indignada davant una Administració que no escolta les queixes de la ciutadania, però continuarà treballant per una comarca habitable i sense barreres. ■

40 associacions participaren en la Trobada d'Associacions de l'Horta Sud

El tècnic Carles Xavier López va ensenyar algunes claus de màrqueting per a millorar la comunicació de les associacions.

La jornada impulsa el treball cívic de les associacions i l'ampliació de la seua projecció comarcalista.

estudi mostra que el 41% de la població de la comarca de l'Horta Sud major de 17 anys està associada, és a dir, unes 158.500 persones, i és després de València la comarca amb més associacions de la província. L'estudi, a més d'assenyalar la gran vitalitat associativa de la comarca, indica algunes debilitats que són les que aquesta VI Trobada ha tractat d'abordar.

La Trobada ha sigut organitzada per la Fundació Horta Sud, amb la col·laboració de Caixa Popular i l'Ajuntament d'Aldaia. L'acte va ser presentat per Vicent Comes, president de la Fundació, la regidora de Cultura d'Aldaia, Irene Reig, i la representant de Caixa Popular, Pilar Molina.

La Trobada finalitzà amb el taller "Vés-te'n a casa amb els estatuts actualitzats!", a càrrec de Julio Huerta i Jacinto García. Al llarg de la jornada es va muntar una Fireta d'Associacions en què els participants aportaren informació sobre les seues activitats. ■

Unes quaranta associacions de Torrent, Benetússer, Alaquàs, Silla, Païporta, Mislata, Aldaia, Alfafar, Catarroja i del Barri del Crist es reuneixen en la VI Trobada d'Associacions de l'Horta Sud, que tingué lloc a Aldaia el passat 29 de novembre. Una jornada de convivència en què els col·lectius de la comarca posaren en comú les seues activitats. La jornada centrà l'activitat principal a potenciar el treball cívic de l'associacionisme i la seua projecció comarcalista.

El tècnic Carles Xavier López, en la seua conferència "Salvem els associacions. Claus des del màrqueting per a millorar la comunicació i els serveis de les nostres associacions", explicà que la clau per al futur de l'associacionisme és obrir-se a la societat. Actualment, les associacions tenen coberta, majoritàriament, la fase de servicis i d'activi-

tats, però han d'avançar cap a un segon i tercer esglaó: la fase de gestió tàctica (creació de programes) i la fase de gestió estratègica (plans per al futur). L'objectiu d'aquest procés de reciclatge i d'adaptació, i d'avanç, és fomentar noves formes que milloren el benestar col·lectiu. Aquesta sisena edició de la Trobada s'ha centrat, principalment, en aquests aspectes.

Un altre tema tractat és la debilitat de l'articulació comarcal de les associacions, és a dir, la gran majoria de les 1.320 associacions registrades en la comarca són locals. Un repte per al futur és el seu creixement cap a activitats d'àmbit comarcal. Aquest és un fet que revela el llibre *L'associacionisme a l'Horta Sud. Un estudi de la societat civil formal en l'àmbit comarcal*, de Maria Albert i Antoni Ariño, que va ser presentat en la Trobada. Aquest

La Fundació premia la FAC, el Fòrum d'Empresaris i l'Associació de Veïns del Barri del Crist

La Fundació ha concedit les ajudes dels programes de Cooperació amb les Associacions de la Comarca i de Solidaritat Internacional de la convocatòria 2003.

El programa de Cooperació amb les Associacions de la Comarca, convocat per la Fundació Horta Sud i Caixa Popular, premia les associacions que promouen activitats, estudis i programes que contribueixen al desenvolupament social i cultural de la comarca. En aquesta edició han estat guardonades la Federació d'Associacions Ciutadanes de Torrent (FAC), el Fòrum Comarcal d'Empresaris i l'Associació de Veïns del Barri del Crist. El total subvencionat per a aquests col·lectius han sigut 4.800 euros.

El guardó per a la FAC ha reconegut la tasca de la I Trobada d'Associacions de Torrent, que tingué lloc del 20 al 26 d'octubre de 2003. La FAC compta actualment amb trenta associacions federades. Així mateix, el guardó concedit al Fòrum d'Empresaris dona suport al programa de debats organitzats pel Fòrum sobre temes d'actualitat de la comarca, entre els quals destaca la seua lluita contra l'impacte ambiental de l'AVE per l'Horta Sud i la seua reivindicació d'un tren soterrat. Finalment, el premi per a l'Associació de Veïns del Barri del Crist d'Aldaia i Quart de Poblet contribuirà a l'edició

Acte de lliurament de les ajudes a la FAC i Associació de Veïns del Barri del Crist.

d'un llibre i un CD-ROM de la història gràfica del barri i de totes les seues associacions, des dels orígens fins a l'actualitat. L'estudi es troba actualment en fase d'elaboració.

SOLIDARITAT INTERNACIONAL

D'altra banda, en el Programa de Solidaritat Internacional de la Fundació han resultat premiats els projectes de l'Associació de Religioses Trinitàries i Aldaia Solidària-Federació d'Associacions d'Ajuda al Poble Sahrauí, amb 1.500 euros per a cada associació.

Les Trinitàries gestionen el Programa d'ajuda a xiquets i joves AMCAF, al centre rural de San Faustino Cúcuta de Colòmbia. En aquest centre hi ha una granja, una piscifactoria i un espai educatiu, amb els quals es dona una formació integral (educació i ofici) a menors desplaçats. La Fundació ja va subvencionar l'any 2002 aquest pro-

jecte, i amb això contribuï a fer possible l'adequació d'una granja, la instal·lació de telèfon, l'ampliació del sistema de reg i la construcció d'un taller, un menjador i una sala múltiple. Ara, en la convocatòria del 2003, s'ha ajudat a consolidar la piscifactoria i la dotació de material del taller per tal que els menors puguin aprendre oficis d'electricista, soldador i fuster.

I pel que fa al projecte d'Aldaia Solidària, la Fundació contribueix amb la seua ajuda a la construcció del "Huerto 9 de Junio" del camp de refugiats de Tinduf (Algèria), un projecte que té la finalitat de mantindre l'àrea d'investigació i de formació del camp agrícola, per tal de millorar l'autosuficiència alimentària dels sahrauins d'aquesta regió. Aldaia Solidària porta una dècada desenvolupant programes d'ajuda al poble sahrauí de Tinduf. ■

Activitats del Museu Comarcal de l'Horta Sud Josep Ferrís March

Josep Ferrís, acompanyat de Josep Santamaria i Vicent Comes, president de la FDHS.

EL 29 juny de 2003, el president de la Fundació Horta Sud (FDHS) inaugurava les obres d'ampliació del museu, consistents en la construcció de dues noves sales d'exposicions temporals, anomenades Sala Benàger i Sala Faitanar, nom que prenen de dues de les séquies del Túria que reguen la major part de l'Horta Sud. En el mateix acte es va fer públic l'acord pres pel Consell Ple del Museu a petició de la Fundació, mitjançant el qual s'afegia al nom actual del museu el de "Josep Ferrís March", qui va impulsar-ne la creació des de la seua presidència de la FDHS.

Durant l'any 2003 s'han registrat un total de 7.818 visitants, la qual cosa suposa un increment d'un 14,26% respecte dels visitants de l'any 2002 (6.842), sense comptar les quasi mil persones que han participat en les diferents activitats que organitza el museu que no s'inclouen en el còmput total de visitants. Tot seguit oferim una relació de les activitats realitzades al Museu Comarcal de l'Horta Sud, que s'han incrementat amb la disponibilitat de nous espais expositius.

ADRIÀ BESSÓ
Director del Museu Josep Ferrís

EXPOSICIONS TEMPORALS

- **9303. Eugenio Simó. Una visió retrospectiva**
Sala Faitanar. Del 29 de juny al 30 de juliol. Exposició que recull deu anys de la trajectòria plàstica d'aquest pintor.
- **L'arqueologia: el rescat del passat**
Sala Faitanar. Del 24 de setembre al 15 d'octubre. Exposició cedida pel MUPCVA (Museu de Prehistòria i de les Cultures de València) al voltant de la celebració de la Sala Faitanar. Exposició cedida pel MUPCVA. Es va penjar una pancarta a la plaça Major per a donar-li una major difusió.
- **Instrumentos musicals de tradició valenciana**
Sala Benàger. Del 29 d'octubre al 15 de novembre. Exposició realitzada per la Colla de Dolçainers de Meliana.
- **Vida i paisatge a Perenxisa**
Sala Faitanar. Del 29 d'octubre al 5 de desembre. Exposició realitzada per l'Associació per a la Conservació de la Serra Perenxisa, que ens aproxima a la riquesa natural d'aquest paratge. Es va editar una guia didàctica per als grups escolars.
- **El comerç del fred**
Sala Faitanar. Del 6 de novembre al 10 de desembre. Exposició cedida pel MUPCVA, que ens aproxima al conjunt patrimonial de neveres i ventisquers de les muntanyes de la Comunitat Valenciana utilitzats en l'època preindustrial. Es va editar una guia didàctica per als grups escolars.
- **Betlem tradicional**
Del 12 de desembre al 10 de gener de 2004. Sala Benàger. Muntat per l'Associació de Betlemistes de Torrent. L'acte inaugural va comptar amb una conferència de l'historiador Enric Marí.

- **Col·lecció d'Art Contemporani de l'Ajuntament de Torrent**
Sala Faitanar. Del 17 de desembre al 10 de gener. Exposició organitzada per l'Ajuntament de Torrent.

TALLERS I ALTRES ACTIVITATS

- **Jornada de jocs tradicionals**
Dia 28 de juliol, al corral del museu, en el marc de les festes patronals de Torrent.
- **Jornades Europees de Patrimoni Cultural**
El 27 de setembre es va realitzar un itinerari per a visitar alguns dels llocs més representatius de la geografia de l'Horta Sud, com ara la cisterna d'Aldaia, el Castell d'Alaquàs i algunes alqueries dels termes de Xirivella, Alaquàs i Picanya.
- **Taller de pintura de socarrats**
Sala Benàger. Del 30 de setembre al 30 d'octubre.
- **Presentacions del Plat del Mes:**
El 12 de novembre es va presentar la pilota de la Vallivana de Picassent, i el 10 de desembre, les Mestresses de Casa d'Alaquàs van presentar els pastissos de patatat.
- **Presentacions de la Peça del Mes:**
A partir d'octubre es van reprendre les ja habituals presentacions de la Peça del Mes, amb la presència ja habitual del contacontes Llorenç Giménez.
- **Teatre al museu**
Els tres últims diumenges de novembre, el museu va acollir un cicle de teatre infantil, organitzat per l'Ajuntament de Torrent.

Per al proper semestre podeu consultar les activitats del museu a la seua pàgina web, que s'actualitza setmanalment, o sol·licitar l'enviament d'informació per correu electrònic:

Lloc web:
www.cult.gva.es/museus/M00347
Correu-e:
museucomarca@telefonica.net

Dones amb vocació empresarial

L'Asociación de Mujeres Emprendedoras AME 2000, nascuda a l'Horta Sud, compta actualment amb 42 empreses associades

Representants de la directiva d'AME 2000, una associació comarcal amb un nou estil de gestió.

Donar-se d'alta com a autònom i crear una xicoteta empresa o una cooperativa de treball associat és actualment una gesta. No només per la fastigosa tramitació burocràtica que cal fer per a posar en marxa una activitat econòmica, sinó també pel munt d'impostos que cal pagar i per la dura competència que hi ha en un mercat dominat per les multinacionals i les grans distribuïdores comercials, que imposen els seus preus i les regles de l'oferta i la demanda. I si a això afegim que l'empresa la dirigeix una dona, la situació no deixa de tindre una certa dosi d'heroïcitat, i més si tenim en compte que el món empresarial és un sector tradicionalment controlat per homes on encara hi ha prejudicis masclistes.

Tot això ho coneix molt bé l'Asociación de Mujeres Emprendedoras 2000 (AME 2000), una entitat nascuda el 14 de febrer de 1999 a Torrent, la qual es va constituir a partir d'un curs de do-

nes emprenedores organitzat per la Mancomunitat de l'Horta Sud. Les fundadores de l'associació foren Amparo Ribes, Ester García, Fina Valdés i Cristina Silla, quatre dones que somiaren que era possible crear una associació que aglutinara dones amb vocació empresarial.

Quatre anys després, el somni s'ha acomplert: AME ja compta amb 42 dones empresàries associades. Un creixement ràpid que l'actual presidenta Concha Fernández valora molt positivament, no sols pel nombre de sòcies que té l'associació, sinó també per la diversitat empresarial que abraça, ja que hi ha professionals i empresàries de quasi tots els sectors. Són majoritàriament xicotetes empreses que tenen una mitjana de dos o tres empleades. Els objectius i serveis d'AME 2000 són donar informació i formació professional, assessorar en projectes d'empresa, donar suport emocional i material a les dones emprenedores i

empresàries, formar grups de pressió per a obtindre ajudes i subvencions, i servir de referència en el desenvolupament d'un nou estil de gestió de recursos humans i de qualitat de treball. Des de la seua gestació, AME 2000 sempre ha tingut el suport de la Mancomunitat de l'Horta Sud, l'organisme que presta assessorament tècnic i administratiu en projectes empresarials i en la creació de noves empreses. AME 2000 també té despatx a la seu de l'Associació Comarcal d'Empresaris, on organitza cursos de formació per a les seues associades, i recentment ha creat una subseu a Gandia per a la comarca de la Safor.

AME 2000 edita un butlletí informatiu que pretén ser un element d'informació interna i de cohesió entre les seues associades. Els projectes de futur d'AME 2002 són continuar creixent, tot augmentant el nombre d'associades i diversificant els serveis. L'actual junta directiva fa una crida per a animar les dones emprenedores valencianes a afegir-se a aquest projecte associatiu, una iniciativa a la qual, des d'ací, augurem un tot d'èxits. ■

ASOCIACIÓN DE MUJERES EMPRENDEDORAS 2000

Mancomunitat Intermunicipal
de l'Horta Sud
C/ Cervantes, 19. 46900-Torrent
Tel. 96 156 60 72
Fax 96 156 49 85

Associació Comarcal d'Empresaris (ACE)

C/ Traginers, 2.
Pol. Ind. Els Mollons
46970-Alaquàs
Tel. 96 150 05 47
Fax 96 150 65 03
Correu-e: ame@ame-2000.com

Una comarca amb 117 nacionalitats d'immigrants

El treball de les associacions i ajuntaments són decisius per a millorar la integració dels immigrants.

“La població estrangera augmenta a l’Horta Sud un 253% en dos anys.”

que la majoria d’aquests immigrants han vingut a la comarca en els últims dos anys. Això significa que en l’últim bienni la població estrangera ha crescut a l’Horta Sud un 253%, ja que ha passat de 7.439 l’any 2001 a 17.070 en 2003. Per contra, el creixement vegetatiu de la població autòctona ha estat d’un 3%. No obstant això, sumant els dos creixements, al final la població total de la comarca ha crescut un 7%.

COMPOSICIÓ DE LA IMMIGRACIÓ

La població immigrant, però, no sols s’ha incrementat espectacularment en dos anys; també ha canviat la composició de la immigració, és a dir, les regions de procedència han variat. Fins a l’any 2001, la comunitat estrangera majoritària era l’africana (29%), seguida del col·lectiu sud-americà (26%), immigrants de la Unió Europea (20%), Europa de l’Est (16%) i Àsia (9%). Aquest mapa ha canviat en el 2003, fins al punt que ara la comunitat més nombrosa és la sud-americana (41%) seguida dels africans (22%), Europa de l’Est (19%), la Unió Europea (19%) i els asiàtics (7%).

I per països de procedència tenim que el 51% de la població immigrant de l’Horta Sud està formada per cinc nacionalitats (Colòmbia, Equador, Marroc, Algèria i Romania) d’un total de 117 nacionalitats.

També hi ha, segons comunitats, una clara diferència entre homes i dones.

Un estudi sociodemogràfic constata que l’Horta Sud és una de les comarques valencianes més afectades per la immigració. Es tracta del treball d’investigació *Características y dinámica de la inmigración extranjera en l’Horta Sud (2001-2003)*, elaborat per la sociòloga Marcela Jabbar. L’estudi ha estat publicat pel Centre d’Estudis per a la Integració Social i Formació d’Immigrants (CEIM), amb el patrocini de l’Ajuntament de Picanya i la col·laboració de la Companyia de Jesús i la Generalitat. L’objectiu d’aquest estudi és analitzar aquesta onada immigratòria, tenint en compte la seua intensitat, dinàmica i complexitat per tal de traçar polítiques socials municipals i autonòmiques orientades a millorar les condicions d’integració d’aquest col·lectiu.

A Espanya resideixen oficialment 42.717.064 persones, segons el pa-

dró d’1 de gener de 2003. Això suposa un augment respecte del 2002 de 879.170 habitants, increment que es deu, bàsicament, a l’arribada d’immigrants. S’estima que actualment viuen a Espanya 2,8 milions d’estrangers, la meitat d’ells sense permís de residència. L’Horta Sud no és aliena a aquest fenomen. Actualment (segons unes dades del maig de 2003) la comarca té 412.920 habitants, dels quals uns 17.030 són immigrants procedents de 117 països diferents. Això representa el 4% de la població de la comarca. Aquesta xifra, que pot semblar modesta respecte del conjunt global, és significativa des del punt de vista del creixement vegetatiu de la població, ja

L'intercanvi cultural fomenta la convivència i contribueix a prevenir conflictes de racisme i xenofòbia.

La diversitat de cultures és un element enriquidor que ha de superar qualsevol tipus de discriminació per motius d'ètnia.

Les trobades interculturals són una iniciativa per a fomentar el coneixement mutu entre la població nacional i immigrant.

De fet, entre els estrangers procedents de l'Àfrica predominen els homes i joves, mentre que en la comunitat sud-americana dominen les dones amb un índex d'escolaritat bastant alt. Així mateix, els de l'Europa no comunitària són majoritàriament homes en edat de treballar.

Aquestes dades, sense dubte, poden orientar programes d'activitats d'intercanvi multicultural per a promoure un major coneixement de les realitats d'aquests països, i la situació que aquests col·lectius experimenten en el lloc d'acollida. És precisament això el que estan fent les ONG especialitzades en immigració i alguns ajuntaments de la comarca a escala individual i mancomunat a través del Centre de Comunicació i Serveis Interculturals gestionat per la Mancomunitat de l'Horta Sud.

POBLACIÓ DE L'HORTA SUD (PADRÓ D'ABRIL-MAIG DE 2003)

Municipi	Població total	Població immigrant
Alaquàs	28.310	841
Albal	14.340	540
Alcàsser	7.592	301
Aldaia	25.533	525
Alfafar	20.109	1.076
Benetússer	14.332	516
Beniparrell	1.837	21
Catarroja	22.787	758
Llocnou de la Corona	110	8
Manises	27.658	656
Massanassa	7.919	362
Mislata	43.852	2.560
Païporta	20.861	887
Picanya	9.892	490
Picassent	16.935	484
Quart de Poblet	26.071	780
Sedaví	8.869	347
Silla	15.999	1.181
Torrent	71.185	3.321
Xirivella	28.729	1.375
TOTAL	412.919	17.079

“La multiculturalitat és una realitat. L'arribada massiva d'estrangers a l'Horta Sud ha incrementat un 7% la població total de la comarca en els últims dos anys. Actualment hi ha empadronats 17.030 immigrants a l'Horta Sud procedents de 117 països. La comunitat sud-americana és majoritària, amb un 41%.”

Torrent és el poble de la comarca amb més immigrants.

Beniparrell: passat i present

QÜESTIONS D'ESPAI

Si observàrem Beniparrell ara mateix amb d'un microscopi, se'ns mostraria com un llibre obert, però mal escrit, farcit de contradiccions, errades sense sentit i amb un munt de mancances que haurien d'estar i no hi són. No obstant això, al mateix temps, entre aquests esglaons torts, un bon observador hi trobaria una singularitat captivadora amb un ampli ventall de possibilitats per aprofitar i desenvolupar.

Tanmateix, si el buscàrem mitjançant un telescopi, podríem arribar a la conclusió que Beniparrell no existeix. Fins i tot en alguns mapes oficials del País Valencià, no hi apareix! Per sort, ja sabem tots que això no és així. Beniparrell ocupa un lloc petit que hom pot localitzar en l'espai amb les següents coordenades 39° 23' de latitud nord i 0° 25' de longitud oest.

Malgrat aquestes particulars matisacions, la realitat s'imposa i hem de reconèixer que Beniparrell és un poble realment menut, d'uns escassos 3,67 km². Situat gairebé al cor de la comarca de l'Horta Sud, el seu terme municipal limita amb els pobles veïns de Silla pel sud i l'est, Alcàsser a l'oest i Albal al nord.

Amb les particularitats pròpies d'estar en la zona marjalenca dels voltants de l'Albufera, aquesta constitució plana, amb un relleu tan suau que es fa quasi imperceptible -estem a uns 7 metres per damunt del mar-, conté sòls formats per margues del neocè, gresos i roques calcàries. Són igualment importants les argiles roges i els sediments provinents de les inundacions que, històricament, ha patit la nostra zona. En la memòria d'alguns vindrà segurament la riuada del 1957, que afectà especialment el poble, amb notables pèrdues materials i sobretot personals, impossibles d'oblidar per als qui la van viure.

Vista general del poble de Beniparrell, en l'actualitat.

De la vegetació natural típica, poc en podem dir perquè els diferents interessos agraris i la salvatge industrialització que ha patit el nostre terme municipal al llarg del passat segle XX s'ha encarregat de fer desaparèixer qualsevol vestigi dels carrascars, oliveres, camps de blat, vinyes, figueres i moreres que hi havia pertot arreu. D'aquestes sols en queden actualment alguns exemplars, aïllats i fantasmagòrics, que resisteixen heroicament les successives embranzides urbanitzadores, com ara l'olivera de les antigues escoles municipals, actualment desaparegudes i convertides en Casa de la Cultura, i que deu tenir, si fa no fa, més de cent anys.

LA NIT DEL TEMPS

Pel que fa a la trajectòria de Beniparrell al llarg de la història, primer que res volem dir que no hi ha fins al dia d'avui cap investigació publicada sobre aquesta qüestió, malgrat l'interès personal per encetar una sèrie d'estudis i publicacions al respecte. Per aquest motiu, i davant el risc de caure en una mera descripció de fets

importants, he decidit tractar breument tres moments que he considerat significatius al llarg del temps en la història de Beniparrell. Aquests constitueixen, al meu parer, fites clau i han marcat la trajectòria dels beniparrellans des d'una perspectiva més estructural que no pas conjuntural. En primer lloc, els orígens del poble cristià al segle XIII, a partir de la donació del rei Jaume I a Arnau de Romaní. En segon lloc, la fundació del convent carmelità en el segle XVII, autèntic estructurador del nucli urbà actual, i, finalment, la segregació de Beniparrell del poble d'Albal, després de les protestes reiterades dels seus pobladors a la darrereria del segle XIX, moment important per al sentiment d'identitat i pertinença a un lloc i per la cohesió i coherència demostrada pel conjunt de la comunitat rural davant la situació esmentada.

Pocs beniparrellans saben que el nostre poble apareix en els documents reials de Jaume I, referents a la conquesta de les terres valencianes al segle XIII, com una antiga alqueria musulmana. Encara que apareix citat l'any

MARIA JOSEP FORTEA

“Beniparrell no és el poble on jo vaig nèixer, però sí que és el poble on m’he criat, on ha viscut una part dels meus avantpassats, on viu la meua família i on visc jo actualment. És precisament per aquest lligam tan fort que les línies que tot seguit llegireu no estaran exemptes d’un cert grau de subjectivitat que, conscientment, no he tractat d’evitar.”

1244 en el document de compra d’Albal per part del Capítol Catedralici de València, la primera constatació documental que tenim referent a Beniparrell data de l’any 1258¹. És aquest un text curt però de vital importància perquè podem considerar-lo com l’acta de naixement, a falta de carta de poblament, del Beniparrell cristià. Jaume I atorgà en agraïment pels serveis prestats durant la conquesta a Arnau de Romaní, l’alqueria de Beniparrell. Arnau de Romaní² era un jurista provinent de Bolonya, que va desenvolupar càrrecs importants a la cort de Jaume I com ara el de batle general del regne en 1257, o el de justícia en 1258, formant part de la primitiva noblesa del regne. Gràcies a la gratitud del rei va anar configurant un ampli patrimoni territorial, entre el qual s’inclou la senyoria de Beniparrell³, vinculada al llinatge des de 1268. És en aquest any quan Arnau va aconseguir del monarca l’exempció del pagament dels tributs i dels drets reials de Beniparrell, i progressivament de totes les seues altres propietats: Sagunt, Riba-roja, l’Olleria, Russafa, Alzira, l’Alfàndech, Xàtiva, Pe-

go, Gandia i Vilallonga. La gràcia reial arribarà a tal punt que en 1275 aconseguirà que tots els seus vassalls, cristians i musulmans, dedicats al comerç estigueren exempts de pagar lleuda i peatge en tot el regne de València⁴. Arnau va ser el primer senyor cristià del poble, però d’aleshores ençà molts han estat els propietaris d’aquest petit llogaret. En 1297 és venut al convent de Portaceli, sent-ne prior Bernat Nomdedéu, per un preu de 44.000 lliures amb privilegi inclòs de cobrar els delmes. Sembla que aquesta adquisició no va resultar massa rendible als religiosos de la cartoixa, i pocs anys després, el 1314, el venien a Pere Ripoll, ciutadà de València per 32.000 sous, per tal d’evitar-se maldecaps amb els vassalls, que segurament es negaven a pagar els censos. La senyoria encara canviarà de mans almenys en tres ocasions més. El 1338 n’és propietari Arnau de Morraia, i el 1357 Esteban d’Aragó la ven a Bernardo de Mensa. Aquests continus canvis de propietaris ens revelen que les rendes rebudes dels escassos habitants no eren rendibles per als di-

ferents senyors del lloc, que es despenien aviat d’aquesta propietat. En arribar a les acaballes del segle XIV, la senyoria de Beniparrell, que ja havia retornat als Romaní, passarà a mans del llinatge dels Escrivà. Manfré Escrivà, en el 1404, la rebrà en herència de la seua cosina germana Eliscen de Romaní, vídua sense fills d’Eximén Pères d’Arenós. És per aquest fet que ell mateix i els seus descendents hagueren d’anteposar al seu cognom el de Romaní, malgrat que el nom amb el qual es va consolidar el llinatge és el d’Escrivà de Romaní. Els Escrivà de Romaní passen a formar part de la noblesa de la ciutat de València, a l’ombra dels càrrecs de govern desenvolupats. Amb aquests aniran assolint graons en la promoció social del llinatge, la qual intentaran consolidar i refermar.

¹ ACA, Registre de Cancelleria, 9, fol. 60v.

² CUÑAT CÍSCAR, V.: *Arnau de Romaní i Domènec de Cavall. Dos repobladors del S. XIII valencià*. Tesis de llicenciatura inèdita.

³ ACA, Reg. 18, f. 98v.

⁴ ACA, Reg. 20, f. 317r.

Fins a la dècada de 1960, l'agricultura ocupava la majoria de la població.

Amb moltes vicissituds i plets, la senyoria ha continuat vinculada als Escrivà de Romaní amb el títol de Baronia de Beniparrell, i encara avui en dia la línia no s'ha extingit. Actualment tenim comptabilitzats des del segle XV fins ara uns 22 barons de Beniparrell, encara que hem de deixar constància que aquestes dades són provisionals a falta de realitzar una investigació completa i més acurada, perquè les diferents genealogies consultades, de vegades són contradictòries i sembla que durant el segle XVI coexisteixen dues branques diferents dels Escrivà amb el mateix títol de barons de Beniparrell, pendents de la resolució d'un plet de reconeixement de drets sobre el senyoriu vinculat que va allargant-se en el temps.

L'any 1600, l'orde del Carmel, convertida d'eremítica en mendicant, va rebre sota condicions emfitèutiques de Lluís Escrivà, baró de Beniparrell i d'Argeleta i cavaller de Montesa, 16 fanecades de terra i l'antiga ermita de Santa Bàrbara, per a establir un convent de monjos seguidors de l'antiga observança. Aquest va ser fundat l'abril de 1603 pel pare prior Miquel Alfonso de Carranza, segons apareix a les actes del capítol provincial.

Després de passar per dues epidèmies de pesta en 1648 i en 1670, a partir de 1679 el prior Pere Salvador iniciarà

la reforma de l'antic edifici, i aquest anirà ampliant-se progressivament gràcies a les adquisicions i arrendaments de terres que els monjos feien a veïns de les poblacions de la rodalia, malgrat que la comunitat de religiosos serà sempre petita. En 1790 seran 8 sacerdots, 2 coristes i 2 germans d'obediència, que se convertiran el 1803 en 20.

La tipologia del convent, per similitud amb altres millor conservats, donat que seguien un patró comú, seria d'unes dependències conventuals unides a l'església i articulades al voltant del claustre. Aquest, eix sobre el qual gira tota la vida de la comunitat monàstica, és de planta quadrada amb dos pisos i 5 mòduls per banda. A la part inferior té arcs de mig punt i al pis superior arcs escarcers. Les voltes són arestades. Tot el conjunt claustral és d'orde toscà amb pilastres dobles i fris.

Després de resistir les vicissituds del període liberal, el 13 d'agost de 1835 arribarà l'ordre d'exclaustració per al convent. En aquella data hi havia 8 sacerdots i 4 legats, i el darrer prior n'era el pare Miquel López. Tots dotze van ser dispersats a altres convents: 5 van anar a València, la resta a Silla, Massanassa, Torrent, Ontinyent, Ceuta i Pamplona. En paraules, segurament exagerades, del prior Miquel la

seua situació aleshores quedava així: *"vivimos ya en la indigencia y orfandad. No tardará mucho que nos veamos obligados a pedir un poco de pan en una esquina"*⁵. Finalment, i segons l'inventari fet el 4 d'octubre de 1835, les propietats del convent desamortitzat eren: *"un convento pequeño, un huerto en el mismo de 7 hanegadas, una iglesia pobre, un campo llamado de Ponteta de 8 hanegadas, huerta con moreras y caña, otro huerto contiguo de 54 hanegadas con moreras y olivos, 14 hanegadas de maíz y como 2 de alfalfa, campo llamado el olivar de la Berana con olivos y moreras de 23 hanegadas que tiene 16 de maíz y como 2 de alfalfa, un censo, y un pozo con pilas para beber cavallerías cubierto de fábrica"*⁶

Malauradament, la història del convent i dels seus lligams amb els habitants de Beniparrell també està encara per fer, malgrat la quantiosa documentació que n'existeix. La importància d'aquest assentament religiós és molt gran per al futur del poble perquè serà al voltant d'aquest que s'articula l'actual nucli urbà tal com testimonien les restes del claustre, que estan localitzades entre els corrals de dues cases que es troben annexionades a l'actual parròquia de Santa Bàrbara. Actualment està en procés de declaració de bé patrimonial de rellevància local⁷ i a l'espera d'una solució satisfactòria per als propietaris actuals de les cases implicades així com de l'aprovació d'un projecte de restauració adequat.

Pel que fa a l'arrelament històric de la població, Escolano ens narra que el 1611 el poble estava despoblat, a excepció del convent, i queden encara en peu les restes de l'antiga casa pairal, coneguda pels més vells com el "palacio". Aquesta casa del senyor, segons la hipòtesi que mantenim, es trobava prop del Camí Vell d'Albal, en un indret on és impossible realitzar qualsevol prospecció arqueològica perquè s'ha convertit en un extens polígon industrial. Segons el cens de Floridablanca, en l'any 1786 hi havia 87 habitants. I en l'extraordinari de la Guerra del

Les últimes barraques de Beniparrell desaparegueren en la riuada de 1957.

Francés de 1811, Beniparrell presenta 31 manifestants de patrimoni, inclòs el convent, amb dues cases i 20 barraques declarades. Sostenim que, hipotèticament, el reduït nucli de població es trobaria inicialment a prop d'aquesta casa senyorial, perquè els monjos van demanar instal·lar-se en un lloc despoblat per poder mantenir els vots que la seua regla els exigia (clausura, contemplació, meditació i oració contínua). Així que pensem que el primitiu convent instal·lat al costat de l'antiga ermita es trobaria aïllat, envoltat per terres de conreu i separat de la casa del senyoriu.

Serà després de l'exclaustració, en retornar les terres conventuals al baró, mitjançant sentència judicial, quan aquest les vendrà als llauradors per a poder consolidar i arrelar definitivament la població existent, segons podem comprovar en algunes escriptures de propietat conservades. En aquestes terres, actual centre neuràlgic de Beniparrell format principalment pel carrer de Santa Bàrbara i la plaça del Baró, és on es construiran més barraques i les cases de poble amb l'entrada de carro, pallissa, andana i corral que molts coneixem. Les mateixes que, per desgràcia, estan desapareixent del nostre poble, a causa d'una política urbanística que no s'ha preocupat de conservar-les amb

restauracions adequades. Moltes de les barraques abans esmentades van desaparèixer davant la força desmesurada de les aigües de l'avinguda de 1957 i en l'actualitat sols queda en peu una barraca, la d'Antonio Nácher. Ens agradaria fer un crit d'atenció per tal que els futurs projectes urbanístics la respecten i la tracten com un dels escassos béns patrimonials que tenim. De les relacions del municipi amb els pobles veïns hem de dir que no sempre han estat cordials⁸. De fet, en 1717 es denunciava que, aprofitant la minoria d'edat de Pascual Escrivà, baró de Beniparrell, va ser agregada la Baronia de Beniparrell al poble d'Albal. Les protestes van ser força reveladores del sentiment d'incomoditat per part dels 15 beniparrellans i del tutor i curador del baró, qui al·legava una usurpació de la jurisdicció del seu representat per part d'Albal. El rerefons del conflicte, però, era el repartiment del pagament del quartel i equivalent, impostos recaptats pel regne. De la sentència es desprén que cada poble va mantenir una jurisdicció pròpia malgrat que la parròquia de Santa Bàrbara pertanyia a la d'Albal, tal com constaten els Quinque Libri de 1712 i així continua sent en l'actualitat. Beniparrell va constituir el seu propi ajuntament en 1851 sent alcalde constitucional Tomás Martínez. Però aviat,

el 10 de març de 1869, la Diputació Provincial de València comunicava al governador la supressió de l'Ajuntament de Beniparrell i la seua agregació a Albal. El motiu sembla ser el reduït nombre d'habitants. Efectivament, l'agregació es va realitzar en 1870 i a Beniparrell hi va haver un motí de protesta davant aquesta decisió, del qual hagué d'anar a retre comptes davant el Jutjat de Torrent l'alcalde en funcions, Francisco Ferrer, segons consta en la requisitòria del 5 de gener del mateix any. La constància i unió de tots els veïns de Beniparrell per recuperar la jurisdicció perduda va donar els seus resultats, després d'infructuosos intents, en 1892. En aquest any, la reina regent en nom d'Alfons XIII dictava la desitjada segregació.⁹ El nou alcalde constitucional de Beniparrell serà l'any 1893 Francisco Martí Ferrer, àlies *Camabuena*. Del ressentiment d'aquells fastigosos moments ens ha arribat una dita popular transmesa oralment que diu més o menys així: "d'Albal ni dona ni animal, ni reg ni regat? Ni res que vinga d'allí".

La conflictivitat, per una altra banda, per drets de termes i regs d'heretats sembla ser històrica, ja que en 1263 tenim constància de sentències per permisos de regs i drets de monopolis senyorials amb els pobladors d'Albal, que tenint terres a la Baronia de Beniparrell s'hi negaven a sotmetre's a la jurisdicció senyorial. Darrere de totes aquestes disputes s'amagava la lluita pel control territorial de dos poders superiors: el senyorial per part dels Escrivà de Romaní a Beniparrell i l'eclesiàstic per part del Capítol Catedralici, propietari d'Albal fins a l'exclaustració.

⁵ ARV, Clero, lligall 228.

⁶ ARV, Clero, llibre 4183.

⁷ Segons un informe emés per la Conselleria d'Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana.

⁸ Demem aquesta valuosa informació a l'historiador J. Emilio Hernández Sanchis, qui amablement ens l'ha facilitada, i per la qual cosa li mostre els meus agraïments i afecte.

⁹ Llei publicada en la *Gaceta de Madrid* el 2 d'agost de 1892.

BENIPARRELL AVUI

Com ja hem apuntat més amunt, el patrimoni artístic i cultural que té Beniparrell en l'actualitat és molt reduït. A banda de les restes del convent carmelita esmentat, hem de parlar d'una petita mostra de cases d'estil modernista construïdes pels volts del segle XIX i que estan a l'antic carrer empedrat de Santa Bàrbara. Tampoc no hem d'oblidar les que durant segles amb el seu so marcaven la vida quotidiana de les persones: les campanes. Recentment restaurades, destacarem la que és coneguda com Santa Bàrbara de l'any 1763, una de les més antigues de la comarca. Tenim una campana anomenada Nostra Senyora del Carme, subvencionada per subscripció popular l'any 1946; una altra amb el nom de Sant Lluís en record de la donació feta pel baró de Beniparrell, i finalment, la més petita de totes, que senzillament no té nom gravat i és popularment coneguda com "la Xicoteta".

Finalment ens agradaria poder fer una breu referència a l'església del poble: la parròquia de Santa Bàrbara. De planta de creu llatina amb una única nau central de tres trams que té capelles annexes no independitzades. El creuer, poc desenvolupat, està rematat per una falsa cúpula amb petxines que contenen pintures al·lusives a l'orde del Carmel, que s'haurien d'estudiar amb deteniment. A la cúpula tenim una al·legoria d'Eliseu i d'Elies. A les petxines, sants i santes carmelites: santa Teresa, sant Joan de la Creu i possiblement santa Maria Magdalena de Pazzi i sant Àngel de Sicília.

L'alçada de la nau està organitzada en dos cossos i l'espai interior, de gran amplitud, està marcat per la combinació d'arcs de mig punt amb pilastres adossades al mur principal de càrrega. Al presbiteri trobem l'altar major, a la esquerra la sagristia i a la dreta el panteó personal dels barons, on estan soterrats alguns dels seus membres. Als peus de l'església es troba el cor, al qual s'accedeix a través de l'escala que puja al campanar. Allí mateix podem observar l'escut heràldic dels

Església parroquial del poble.

Escrivà de Romaní. Una altra referència que trobarem d'aquest llinatge són dues làpides funeràries commemoratives de Joaquim Escrivà de Romaní, mort en 1850, i del seu fill Josep Escrivà de Romaní i Dusay, mort quaranta anys després.

Actualment podem observar els resultats d'una desafortunada intervenció que ha tapat els carreus originals, amb una mà de pintura i amb vitralls d'alumini blanc que trenquen tot l'esquema de la composició. L'estil és neoclàssic, sense les exuberàncies fastigoses del barroc que presenten les esglésies veïnes; la nostra és molt més senzilla. La factura dels elements utilitzats, carreus de pedra i adob, denota la modèstia de la construcció. La coberta exterior està feta a dues aigües amb teula. Amb una atenta mirada es poden observar els efectes devastadors de la construcció en temps de la Guerra Civil, quan es va habilitar una porta al lateral nord per tal de ser utilitzada com a magatzem per les tropes republicanes.

ANEM DE FESTA

El 17 de gener celebrem Sant Antoni, amb la tradicional benedicció d'animals i la foguera de trastos vells. Sant Josep, al març, és la festa de tots els valencians, i se celebra amb música i coets pertot arreu. Amb el foc de la nostra falla rebem la primavera i ens acomiadem de l'hivern. Lloem la Mare de Déu del Carme, passat el Corpus,

el 16 de juliol. La celebració d'aquesta festivitat està marcada per la influència i la presència del convent carmelita; tenim constància que ja se celebrava en 1678. En aquest any, mitjançant una butlla atorgada a Roma el 8 de maig, es va crear la Confraria del Carme. Aquesta, després de desaparèixer uns anys, tornà a reorganitzar-se el 12 de febrer de 1729. Actualment no hi ha cap confraria, però la festivitat s'ha convertit en la més important que fem al llarg de tot l'any. Una celebració que sí que s'ha perdut és la de l'Assumpció d'agost. Acabem l'any, després de Tots Sants, amb la lloanxa a santa Bàrbara, patrona de la parròquia, al desembre; i així rematem el seguit de festes cristianes que mantinem vives a Beniparrell.

PARLEM DE GENT

La dinàmica demogràfica del nostre poble ha estat històricament caracteritzada per un creixement molt lent i sostingut de la població. En el 1991, segons el cens municipal, érem 1.359 beniparrellans. Per al 1996, la població ha augmentat en 78 persones. En data d'1 de novembre del 2001 n'hi havia censades 1.680, i el 31 de desembre del 2002 n'érem 1.815. Aquesta darrera és la dada que tenim més actualitzada¹⁰.

Ens centrarem breument en les dades demogràfiques que tenim de la població en 2001 per tal d'analitzar diferents variables significatives.¹¹ La població era de 1.677 habitants, amb un predomini dels hòmens (866) enfront de la presència femenina (811). L'índex de creixement per al període entre 1998 i 2002 és d'un augment del 6,3%. En aquell any hi va haver 18 defuncions i 23 naixements, amb la qual cosa la taxa de creixement vegetatiu ens dona un resultat positiu.

SECTORS ECONÒMICS

Tradicionalment, les terres de Beniparrell han estat i són regades per aigües de la Séquia Reial del Xúquer. La transformació de l'agre ha estat d'allò més rellevant des de la segona meitat

del segle XX. En aquells moments i fins a l'actualitat, l'extensió de les propietats agrícoles de Beniparrell s'han vist dràsticament reduïdes per l'avanç brutal i desorganitzat del sector secundari. Així, horts com el de Sant Josep són ara naus industrials. No en queda res tampoc de l'Hort del Pla, i possiblement l'actual Hort de Chambero té els dies comptats.

L'estructura de les propietats agràries és d'una grandària reduïda que ha propiciat un minifundisme centrat sobretot en conreus d'horta, llegums i verdures. Les antigues terres de secà amb carrasques, vinyes i oliveres van ser transformades en camps de tarongers, més rendibles.

Com a testimonis muts del nostre passat rural, observem dispersos en l'actual paisatge industrial motors de reg com el de Santa Bàrbara, i algunes casetes de camp com la del Rajolar. Teníem a Beniparrell un llaurador premiat en 1821 per ser l'introduïdor del conreu de la batata -el moniato- a Espanya. El seu nom: Pasqual Fabra. Pel que fa a l'activitat industrial, no sabem quantes indústries hi ha censades a Beniparrell,¹² però sí que hi ha un total de 7 polígons industrials que ofeguen el nucli urbà. Aquests són: el Carrascal nord-est i nord-oest, el Vereda nord i sud, el Poliò i el de Sant Francesc. El seté, anomenat del Pollancar, forma part de les aproximadament 400 fanecades que Beniparrell té incloses com a Parc Natural de l'Albufera i, incomprensiblement, està ocupat per una indústria dedicada a productes químics altament tòxics!

La major part de l'activitat està especialitzada en el sector del moble i de la fusta. Les petites i mitjanes empreses són les que hi predominen, encara que hi ha filials de grans multinacionals. La taxa d'atur és realment baixa, un 3% en 2002. En una escala de 0 a 10, el nivell econòmic de Beniparrell és de 9. Aquesta xifra s'extrau de l'anàlisi de la renda per càpita, segons la qual tenim una mitjana entre 12.500 i 13.500 € per habitant. Malgrat que el nivell de riquesa està més alt que la

Motor de Santa Bàrbara.

mitjana espanyola (un 6%), volem fer constar, però, que aquest sector necessita urgentment una intensa transformació i la reorganització dels aspectes més qualitatius, sobretot pel que fa al control dels nivells de contaminació atmosfèrica i acústica que també són uns dels més elevats de la província.

Finalment, del sector serveis direm que Beniparrell té unes 29 llicències d'activitat econòmica dedicades a la restauració i bars, tant dins del poble com dispersos pels polígons. Els comerços són molt pocs i en la majoria dels casos la població ha d'anar als pobles veïns o a la ciutat de València a comprar. Tenim una escola de primària pública on s'imparteix també el primer cicle de l'ESO, una biblioteca des de fa més de 15 anys, i els serveis mèdics, dependents de l'ambulatori d'Albal, necessiten molts recursos que no tenim. Hem de destacar el treball del Ganivet de Serveis Socials, que té una assistenta social i una psicòloga, així com la labor de l'Escola d'Adults. El grau d'associacionisme al poble és normal, 17 associacions registrades, de les quals volem destacar per l'antiguitat l'Ateneu Cultural Recreatiu. Obert des de 1933, és conegut per tots com el Casino i té més de 300 socis. Fa anys s'hi feien obres de teatre i balls, però ara és bàsicament un punt de reunió dels homes que van a fer la partideta o a parlar de les seues coses. Voldria anomenar amb una es-

tima especial el Centre Instructiu Musical, que des de fa més de 15 anys fa una labor importantíssima per la promoció i la difusió de la música. També vull esmentar la recentment creada Associació Cultural, preocupada per motivar i incentivar la població en afers com la recuperació de la història, l'art i el patrimoni, qüestions marginades i que són imprescindibles per a la bona salut del poble.

PERSPECTIVES DE FUTUR

Els principals reptes als quals ens enfrontarem en els pròxims anys ens han de servir per a fer un gran salt qualitatiu en la nostra forma de vida. Ja sabem que Beniparrell no és un poble per a fer turisme. Visualment no destaca cap atractiu urbanístic, artístic ni cultural. Però és per això mateix, perquè quasi tot està per fer, que és la nostra obligació marcar directrius dirigides a la promoció d'aquestes facetes fins ara menyspreades. Un bona oferta cultural i formativa dirigida a totes les edats podria ser un començament. Finalment, tampoc no hem d'oblidar que és necessària una reestructuració de la infraestructura industrial amb mesures més respectuoses amb el medi ambient, amb la nova creació de zones verdes i la millora de les actuals per tal d'oferir llocs d'esplai a la població i animar que ens visiten els de fora. Una solució podria ser la potenciació de la proximitat i la pertinença al Parc Natural de l'Albufera. Encara que no tenim, a hores d'ara, la nostra Agenda Local 21, hem d'intentar trobar l'equilibri entre progrés i qualitat de vida. El camí vers la sostenibilitat serà l'aventura i la responsabilitat de tots els beniparrellans en els pròxims anys. Tot un repte. ■

¹⁰ La informació del 2002 ens l'ha facilitada M. Luz Hernández, encarregada de l'Agència d'Ocupació i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Beniparrell (d'ara endavant, ADL), i forma part d'un estudi d'investigació socioeconòmic de la població en procés de realització i que serà publicat pròximament.

¹¹ Informació demogràfica publicada en l'*Estudi econòmic de la Fundació "La Caixa"*.

¹² Estudi en procés de realització de l'ADL.

500 associacions de la comarca demanen un AVE soterrat a l'Horta

FRANCESC MARTÍNEZ

Manifestació veïnal a la plaça de la Mare de Déu de València.

REBUIG GENERALITZAT

El rebuig contra l'AVE ve donat per la falta de diàleg del Ministeri de Foment, que no ha respost a cap de les al·legacions d'ajuntaments i d'associacions, i per l'actitud de submissió d'una Generalitat que no ha defensat els municipis valencians davant el ministeri.

Davant d'això, la societat civil de la comarca s'ha mobilitzat. Per iniciativa de la Fundació Horta Sud, en la V Trobada d'Associacions de la comarca celebrada el 30 de novembre de 2002 a Aldaia, es va distribuir un manifest que demanava la paralització de l'AVE i el soterrament del tren d'alta velocitat aprofitant els actuals corredors ferroviaris. Al final de la campanya, 482 associacions de l'Horta Sud s'adheriren al manifest. Posteriorment, en la primavera de 2003 la Fundació envià el manifest a la Comissió de Medi Ambient del Parlament Europeu, demanant-ne la mediació.

El següent pas de la Fundació va ser aconseguir l'adhesió d'associacions de l'Horta Nord i dels empresaris de la comarca. Així, el 16 de maig de 2003, al Museu Comarcal Josep Ferrís, es va signar un manifest conjunt per un AVE sense impacte ambiental a l'Horta. Les entitats signatàries foren la Fundació Horta Sud, el Centre d'Estudis de l'Horta Nord, l'IDECO de l'Horta Sud, la Unió de Llaureadors i Ramaders i el Fòrum Comarcal d'Empresaris de l'Horta Sud. Aquestes associacions han donat dues alternatives als tres traçats de l'AVE per l'Horta.

La primera alternativa. Planteja soterrar les tres línies d'AVE que afecten la comarca. Per al tram Alcàsser-València es planteja soterrar el tren per l'actual corredor ferroviari Silla-

L'AVE Madrid-València ha trobat una forta contestació social a l'Horta. Es tracta d'un AVE en superfície que provoca un impacte ambiental molt greu: contaminació acústica, ocupació de terres fèrtils, efecte barrera (un terraplé de 6 metres d'alçada per 60 d'amplària) i agreuja el risc d'inundacions.

Els trams actuals que afecten l'Horta són tres. En el primer (tram Alcàsser-València procedent d'Albacete) les obres ja han començat a Alcàsser i a Torrent. Afecta també Picassent, Beniparrell, Silla, Albal, Catarroja i Picanya. Aquest traçat ha sigut recorregut davant l'Audiència Nacional per l'Ajuntament de Torrent i la Mancomunitat de l'Horta Sud.

El segon tram és el de Motilla de Palancar-València de l'AVE procedent de Conca. Actualment ja s'han licitat les obres del tram de Requena. Afecta Quart de Poblet, Torrent, Alaquàs i Aldaia. Enllaça al terme de Torrent amb el tram que ve d'Albacete i se so-

terra a València, on hi ha previst fer un túnel de 9 quilòmetres per davall de la ciutat per a enllaçar amb la línia que va a Barcelona.

El tercer tram, el de València-Castelló de l'AVE en direcció a Barcelona, discorre en superfície a partir d'Alboraia per tota l'Horta Nord, paral·lel a l'autovia A-7, i afecta els pobles de la zona. El projecte esmentat té sols aprovat l'estudi d'impacte ambiental, i ha rebut més de 10.000 al·legacions de veïns i ajuntaments de l'Horta Nord. Aquest traçat afecta greument el barri de Roca-Cúper, situat a Foios i Meliana. Els tres traçats en superfície han sigut rebutjats per 500 associacions de la comarca i per una trentena d'institucions i organitzacions cíviques, entre les quals destaquen vint-i-dos ajuntaments, la Fundació Horta Sud, l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud, la Unió de Llaureadors i Ramaders, el Fòrum Comarcal d'Empresaris de l'Horta Sud i el Centre d'Estudis de l'Horta Nord.

Mentre el debat als cercles polítics i econòmics de València se centra en si l'AVE arribarà abans o després de la Copa Amèrica del 2007, la comarca de l'Horta lluita perquè el tren d'alta velocitat hi passe soterrat. La Fundació Horta Sud ha aconseguit mobilitzar 500 associacions de la comarca per a exigir al Ministeri de Foment un tren d'alta velocitat que no cause un impacte ambiental negatiu a la comarca.

València, tot adaptant les vies a l'alta velocitat i aprofitant el projecte de soterrament que té la Generalitat per al tram Alfara-Sedaví-Benetússer. Per al tram Motilla de Palancar-València també s'ha proposat soterrar l'AVE des de l'entrada a l'Horta Sud.

La Segona alternativa. Recull un projecte de la Universitat Politècnica de València, redactat pel professor Josep Lluís Miralles, que consisteix a fer discórrer l'AVE paral·lel al By-pass tot construint una estació intermodal a l'Aeroport de Manises (on confluirien les tres línies), la qual estaria comunicada directament amb València per una llançadora de metro. Aquesta opció, a pesar de ser econòmicament viable, mai no ha estat contemplada per Foment.

Davant d'un AVE imposat amb prepotència, les associacions signants del manifest es van concentrar a la Gene-

Concentració d'associacions i alcaldes de l'Horta, el passat 3 d'octubre, al Palau de la Generalitat.

ralitat el passat 3 d'octubre, per a lliurar una carta al president Francisco Camps demanant-li una entrevista per a trobar alternatives a l'AVE. El mateix escrit es va remetre també al ministre de Foment per mitjà del delegat de Govern. En aquesta concentració, nou alcaldes de la comarca acompanyaren les associacions i s'afegiren al manifest. Uns dies després, l'alcalde d'Alcàsser paralitzava les obres al terme d'aquest municipi.

Més endavant, el 17 d'octubre, les entitats cíviques signants del manifest van presentar un escrit al president i portaveus dels grups parlamentaris de les Corts Valencianes, en el qual es demana un pronunciament per un AVE que no cause impacte ambiental a l'Horta i la creació d'una comissió de seguiment de l'AVE. No obstant això, la Fundació encara està esperant una resposta dels presidents de la Genera-

litat i de les Corts Valencianes, així com del Ministeri de Foment. L'única resposta és el silenci i la continuació de les obres sense cap contemplació. L'últim moviment ciutadà respecte de l'AVE ha estat la creació de la Coordinadora No a la Muralla de l'AVE a l'Horta, al desembre de 2003 a Torrent. Aquesta coordinadora està formada per les cinc associacions signants del manifest, a més de la Federació d'Associacions Ciutadanes de Torrent, que aglutina 30 associacions, i les plataformes veïnals de recollida de signatures contra l'AVE de Picanya, Albal, Sedaví, Paiporta, Torrent i d'altres. Aquesta coordinadora va convocar una concentració enfront del Palau de la Generalitat, el 13 de desembre passat, a la qual acudiren unes 500 persones per a reivindicar un AVE soterrat. També s'ha format una plataforma a l'Horta Nord amb les mateixes característiques. ■

SITUACIÓ DE L'AVE A L'HORTA

Itineraris oficials del Ministeri de Foment

TRAM ALCÀSSER-VALÈNCIA.

AVE Madrid-València procedent d'Albacete. Afecta Silla, Alcàsser, Picassent, Albal, Catarroja, Beniparrell, Torrent, Picanya. Tram en obres.

TRAM MOTILLA DE PALANCAR-VALÈNCIA.

AVE Madrid-València procedent de Conca. Afecta Quart de Poblet, Aldaia, Alaquàs i Torrent. Adjudicades les obres del tram Requena-Siete Aguas.

TRAM VALÈNCIA-CASTELLÓ DE L'AVE VALÈNCIA-BARCELONA.

Afecta Alboraya, Foios, Meliana, Albalat dels Sorells, Massalfassar, Massamagrell, la Pobla de Farnals i Puçol. Aprovat només l'estudi d'impacte ambiental. El tram discorre paral·lel a l'A-7.

L'AVE afecta l'ermita de santa Anna d'Albal.

Obres de l'AVE a l'Horta Sud.

Manifestants d'Alcàsser a València.

Mural de la plataforma "No a la muralla de l'AVE".

IMPACTE AMBIENTAL DE L'AVE A L'HORTA

Contaminació acústica, destrossa de l'horta, efecte barrera i gran impacte paisatgístic i visual.

TRAM ALCÀSSER-VALÈNCIA

Torrent	Destrossa la partida del Safranar. Bloqueja l'expansió urbanística pel sud.
Picanya	Destrossa la partida del Realenc, zona d'horta protegida en el PGOU. L'AVE passa a pocs metres del Poliesportiu Municipal i l'Escola La Gavina.
Picassent	Ocupació de zona agrícola d'alt valor econòmic.
Alcàsser	L'AVE passa a uns 100 metres del nucli urbà i del polígon industrial.
Albal	Ocupació de zona agrícola d'alt valor econòmic. L'AVE passa a 150 metres del paratge de l'ermita gòtica del segle XIV de Santa Anna.
Catarroja	
Beniparrell	Ocupació de zona agrícola d'alt valor econòmic. L'AVE discorre per zona inundable del barranc de Beniparrell. Anul·la el creixement urbanístic.
Silla	Afecta la zona del polígon industrial. Parteix el terme en dos.

TRAM MOTILLA DE PALANCAR-VALÈNCIA

Alaquàs	L'AVE passarà a poca distància del barri de la Puríssima, on viuen 350 famílies.
Aldaia	L'AVE parteix el terme en un tram de 2.100 m. Augmenta el risc d'inundacions, impacta amb el projecte de desviament del barranc de la Saleta i pertorba l'expansió dels polígons situats al triangle Distribuidor Sud-A3-By pass.
Quart de Poblet	Passa a poca distància de zones industrials de l'A-3.

TRAM VALÈNCIA-BARCELONA

Foios i Meliana	L'AVE passa prop del barri de Roca-Cúper, on viuen 600 persones.
Albuixech	L'AVE passa prop de les cases del nucli urbà.
Puçol	Amenança el terme municipal, que ja suporta el By-pass i l'A-7.
Alboraia	
Albalat dels Sorells	
Massalfassar	
Massamagrell	
la Pobla de Farnals	Crea un gran efecte barrera en la zona agrícola.

ACCIONS MUNICIPALS I CIUTADANES CONTRA L'AVE

AL·LEGACIONS PRESENTADES

Han al·legat al Ministeri de Foment tots els ajuntaments dels vint municipis afectats. Ha presentat també al·legacions la Mancomunitat de l'Horta Sud. En les al·legacions es proposen traçats alternatius amb un impacte ambiental menor. Cap de les al·legacions han sigut contestades per Foment.

INSTITUCIONS QUE HAN PRESENTAT RECURSOS DAVANT L'AUDIÈNCIA NACIONAL

- Mancomunitat de l'Horta Sud i Ajuntament de Torrent.
- Ecologistes en Acció, Confederació d'Associacions de Veïns de la Comunitat Valenciana (CAVE-COVA) i la Plataforma "Tren Sí, AVE No".
- Ajuntaments de Foios, Meliana i Alboraia

MOVIMENT ASSOCIATIU PER UN AVE SENSE IMPACTE AMBIENTAL

- Fundació Horta Sud (FDHS).
- 482 associacions de l'Horta Sud adherides al manifest de la FDHS.
- Fòrum Comarcal d'Empresaris de l'Horta Sud.
- Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud.
- Unió de Llauredors i Ramaders.
- Centre d'Estudis de l'Horta Nord.
- FAC de Torrent, associacions de veïns Roca-Cúper de Foios i Meliana, i la de Sant Vicent Ferrer del barri de Sant Marcel·lí de València.
- Ecologistes en Acció, Confederació d'Associacions de Veïns de la Comunitat Valenciana (CAVE-COVA), Plataforma "Tren Sí, AVE No".
- Grups veïnals de recollida de signatures d'Albal, Picanya, Torrent, Païporta, Sedaví...

Informe tècnic sobre l'impacte de l'AVE a Picanya

MARÍA JOSÉ DASÍ BRESÓ

Arquitecta tècnica de l'Ajuntament de Picanya

Zona d'horta del Realenc de Picanya.

L'AVE desfà el terme i els camins rurals de Picanya, tot sembrant l'horta protegida del Realenc de ponts i túnels sobre talussos de 25 metres d'amplària per 12 d'alçada.

En relació a la construcció de la plataforma del nou accés ferroviari d'alta velocitat de Llevant-Madrid-Castella la Manxa-Comunitat Valenciana-regió de Múrcia, tram d'Alcàsser-València, després d'analitzar la documentació remesa, s'informà al Ministeri de Foment dels següents fets:

1r. El tram de l'AVE esmentat afecta la zona nord del terme municipal de Picanya, concretament els polígons cadastrals 14, 3 i 4 de terrenys qualificats com a sòl no urbanitzable de protecció agrícola. Creua el terme des de Torrent, a través del barranc de Xiva, fins a València, passant pel camí de Faitanar.

2n. Al pas per Picanya, la plataforma ferroviària és de dues vies (doble via) amb un ample total d'uns 25 metres, entre vies i terreny. Les vies es construeixen en talús, és a dir, per damunt del terreny actual, formant un pendent d'aproximadament uns 7 metres d'ample per uns 2 metres d'alt mínim; i per als encreuaments en ponts, l'alçada arriba fins a uns 12 metres.

3r. Per a creuar el barranc, la plataforma ferroviària s'executa en un pont

de 120 metres de llargària total i per l'alçada esmentada. Seguidament, per a creuar l'autovia de Torrent es construeix un altre pont de 90 metres de llargària total. La resta del traçat de la plataforma ferroviària, al pas per Picanya, s'executa en talús, a través de camins, séquies i camps.

4t. Pel que fa als camins afectats, tenim el següent:

El camí del Realenc és creuat per la plataforma ferroviària només passar la Caseta de Cota; i per a continuar el camí, s'executa un tram de camí d'enllaç amb un pas inferior. És a dir, s'executa un traçat d'uns 6 metres d'amplària (com l'actual), el qual passarà per davall de l'AVE, semblant a l'actual pas inferior de l'autovia de Torrent.

El camí de Faitanar, també creuat per la plataforma ferroviària, per a connectar-lo s'executa un traçat d'enllaç superior, és a dir, es construeix un pont d'uns 75 metres de llargària i uns 7 metres d'amplària per a creuar les vies pel camí.

El camí de la Foia, així com altres camins d'accés als camps, són creuats també per les vies de l'AVE, i sense

continuïtat a través de les vies. En aquest cas, s'executen traçats de camins d'enllaç d'uns 5 metres d'amplària, i que paral·lelament a les vies va connectant la resta de camins a cada part de les vies. Així, per exemple, el camí de la Foia no es podrà continuar des de la part inferior de les vies. Per tal d'accedir a l'altra part, haurà de ser a través dels camins d'enllaç esmentats adés, bé pel camí del Realenc o bé pel camí de Faitanar.

5é. Quant a les séquies afectades, les quals queden sense servei, s'executen dos encreuaments canalitzats per davall de les vies, un per a la séquia del camí del Realenc i l'altre per a la séquia Martina. La resta s'executa amb ramals de séquies paral·leles a cada part de les vies. Les séquies s'executen amb canaletes prefabricades de formigó, sobre una solera de formigó i reomplert de terra lateral, amb un caixer de 80-90 cm d'ample, per 40, 60 i fins a 80 cm d'alt, segons el tram. A més a més, s'han previst 4 passos canalitzats, per davall de les vies, per tal d'evitar retencions d'aigües de pluja.

6é. Respecte de les línies elèctriques aèries, s'instal·laran alguns pals nous per a desviar i creuar les vies de l'AVE per dalt, de la mateixa manera que actualment.

El Govern no ha contestat les al·legacions dels ajuntaments de l'Horta

SEVERINO YAGO TORRENT
Regidor de l'Ajuntament de Torrent

Obres de l'AVE al terme de Torrent.

que són necessàries per a la pervivència i desenvolupament d'aquesta important àrea econòmica. El que no pareix raonable és considerar que l'àrea metropolitana haja d'assumir impactes mediambientals derivats de les infraestructures que perjudiquen el seu desenvolupament ordenat i que la convertisquen en el pati de la ciutat de València, la qual cosa, a mitjan termini, perjudica també la ciutat.

S'han repetit fins a l'infinit els greus perjudicis que ocasiona a l'Horta Sud el traçat de la línia d'alta velocitat València-Albacete-Madrid, amb la plataforma en terraplé elevat diversos metres (set o huit metres) sobre el terreny natural, així com les alternatives que hi ha per a aquest traçat, en especial la de duplicar l'actual línia València-Xàtiva soterrant-la al seu pas per Alfafar.

No obstant això, el Ministeri de Foment, fidel exponent de la política del Partit Popular, no ha escoltat ni ha atés les al·legacions i declaracions dels ajuntaments ni les de les associacions cíviques i empresarials de l'Horta, que clamen per compatibilitzar la necessitat de crear xarxes modernes de transport col·lectiu amb el desenvolupament sostenible de la comarca de l'Horta.

Estic convençut que amb el pròxim govern que eixirà de les eleccions del 14 de març serà possible que el nou ministre de Foment estudeie amb els ajuntaments afectats les solucions més idònies als problemes que l'actual traçat de les línies d'alta velocitat plantegen a l'Horta. ■

La millora de les infraestructures de comunicacions és necessària perquè amb això es produeix una millor distribució de la riquesa entre els territoris. Per tant, és convenient i necessària una línia d'alta velocitat que unisca Madrid i València, com també ho és la que unisca València amb França passant per Barcelona.

Les dos línies són competència de l'Administració de l'Estat, que fins ara no ha atés, si és que n'hi ha hagudes, les peticions que la Generalitat Valenciana li haja pogut formular. La línia València-Barcelona-França no forma part dels projectes del Ministeri de Foment ni, segons sembla, de les prioritats de l'actual Govern valencià.

Quant a la línia València-Madrid, hi ha dos trajectes: un, directe, per Conca; l'altre, més llarg, per Albacete. Pel que fa a la comarca de l'Horta, el primer està encara en fase de redacció del projecte constructiu. El segon, està en execució.

En aquests dos casos, el Ministeri de Foment ha desatés amb males maneres les propostes i suggeriments que els ajuntaments de l'Horta han formulat en els breus períodes d'informació pública i a la vista de l'escassa documentació tècnica facilitada pel Ministeri.

És cert que l'Horta és la comarca en què s'assenta València i la seua àrea metropolitana, i, per tant, s'hi acumulen inevitablement les infraestructures

L'alta velocitat a l'àrea metropolitana de València: per la localització de l'estació intermodal de l'AVE a l'Aeroport de Manises

JOSEP LLUÍS MIRALLES I GARCIA

Professor d'Urbanisme i d'Ordenació del Territori de la Universitat Politècnica de València

Una alternativa a l'AVE és un tren públic de qualitat.

ANTECEDENTS

Com és ben conegut, actualment està en procés d'estudi, projecte i execució diferents trams de la nova infraestructura ferroviària d'alta velocitat per a la connexió València-Madrid i la connexió Castelló-València-Alacant. Concretament són.

■ "Estudio informativo línea de alta velocidad Madrid-Castilla la Mancha-Comunidad Valenciana-Región de Murcia. Tramo Madrid-Albacete-Valencia".

■ "Remodelació de la xarxa arterial ferroviària de València".

■ "Estudio informativo línea de alta velocidad Madrid-Castilla la Mancha-Comunidad Valenciana-Región de Murcia. Tramo Valencia-Castellón".

A més a més, està també el traçat des de Madrid a València per Conca i que entra en València vorejant Torrent.

Aquesta nova infraestructura presenta uns importants impactes ambientals i suposa una gran inversió. En conseqüència, les decisions que cal prendre han de ser ben mesurades amb l'objectiu de determinar la seua necessitat en un balanç cost-benefici i, tot i considerant ja presa la decisió d'executar la infraestructura, realitzar-la de manera que s'optimitzen els potencials avantatges i es minimitzen els impactes negatius, especialment els ambientals.

Alguns d'aquests trams, com l'entrada sud a València, ja estan en construcció i suposaran una forta hipoteca al desenvolupament territorial de València, tot i que encara estem a temps de corregir els errors i replantejar-se el disseny d'aquesta nova infraestructura. De les sàvies decisions de hui depèn el nostre benestar futur.

L'IMPACTE AMBIENTAL

És ben conegut que les noves infraestructures per a velocitats de 300 a 350 km/h tenen uns condicionants geomètrics molt rigorosos i impliquen obres amb grans impactes ambientals de tot tipus. Respecte de l'impacte ambiental que generaran aquestes noves infraestructures en l'entorn de València, resulta molt aclaridor l'informe *El impacto del AVE en l'Horta Sud* realitzat amb la direcció i coordinació de Vicent Torres.

Aquests impactes són extremadament greus en l'entorn agrícola de l'horta de València, ja que generarà una tre-

menda barrera entre pobles contigus, una imponent pantalla paisatgística i fragmentarà el territori en un gran nombre d'espais residuals sense usos definits que esdevenen espais degradats. Hi trobem tots aquests impactes, a més de la transformació directa de superfícies de sòl de gran qualitat agrícola i de gran valor cultural.

Tal com diu l'exposició de motius de la proposició de Llei reguladora del procés d'ordenació i protecció de l'horta de València com a espai natural protegit:

"L'Horta de València és un patrimoni històric, cultural, natural i agrícola de tots els valencians i valencianes. És una realitat antròpica producte de la saviesa i l'esforç de moltes generacions en el treball de la terra i per això integra un conjunt harmoniós d'elements: terra, arquitectura, xarxa hidràulica, vegetació, testimonis d'elements naturals, etc. que conformen un paisatge irreplicable i amb una forta personalitat pròpia. Un paisatge molt escàs del qual, segons l'informe DOBRIS de l'Agència Europea de Medi Ambient ("El medi ambient a Europa", 1998), tan sols n'hi ha sis a tot Europa. Un paisatge que és expressió física de les creacions, coneixements i pràctiques de la cultura tradicional agrícola. El sòl agrícola d'alta qualitat és un recurs escàs a escala mundial i particularment al País Valencià, on tan sols representa el 3,9% de la seua superfície."

“La intermodalitat i la integració entre alta velocitat ferroviària i aeroports esdevé un objectiu de les institucions europees expressades en el Llibre Blanc”

La proposició de llei assenyalada va obtindre en quatre mesos de campanya (des del 19 de febrer fins al 19 de juny del 2001) un suport ciutadà de 118.000 firmes, arreplegades fonamentalment a la mateixa àrea metropolitana de València per tal que es tramitara pel procediment d'iniciativa legislativa popular.

Malgrat el rebuig de la proposta de llei expressat en les Corts Valencianes pel majoritari PP que governa, la realitat és que la societat valenciana ha manifestat de manera contundent la seua estima i valoració de l'espai constituït per l'horta periurbana.

La localització de l'estació TAV al centre de València, tal com preveu l'estudi informatiu del “Proyecto de la remodelación de la red arterial ferroviaria de València” elaborat pel Ministeri de Foment, significa que la nova infraestructura amb ample UICN per a l'alta velocitat ferroviària travesse i fragmente els espais d'horta que encara envolten la ciutat de València. Es trenca així el paisatge en ser travessat per una gran barrera física i visual de gran magnitud, fet que suposa una acció destructiva de l'espai històric de l'Horta de València. Això significa també el menyspreu a tantes persones que valoren eixe espai i el volen mantindre.

Si la estació TAV es localitza al centre de València, no hi ha alternatives possibles a la destrucció assenyalada, perquè tot València es troba envoltada d'horta històrica excepte que tot el traçat siga soterrat en tots els trams que recorren l'Horta (uns 50 km, aproximadament, entre Horta Sud i Horta Nord), la qual cosa suposaria un cost extraordinàriament elevat.

LOCALITZACIÓ D'ESTACIONS PER A TRENS D'ALTA VELOCITAT

L'experiència en alta velocitat és relativament recent, motiu pel qual hi ha poques dades i pocs autors que hagen analitzat amb rigor uns o altres aspectes de l'alta velocitat ferroviària i, particularment, el tema de la localització de les estacions.

Andrés López Pita. El capítol 7 del seu llibre el dedica a “Las conexiones aeroportuarias de líneas de alta velocidad”. D'ací es desprén que Alemanya opta de manera clara per interconnectar la xarxa d'alta velocitat amb la xarxa d'aeroports, a més de tractar un aspecte molt interessant com és el transport de l'equipatge.

Jean Pierre Widmar mostra les dues possibles situacions de

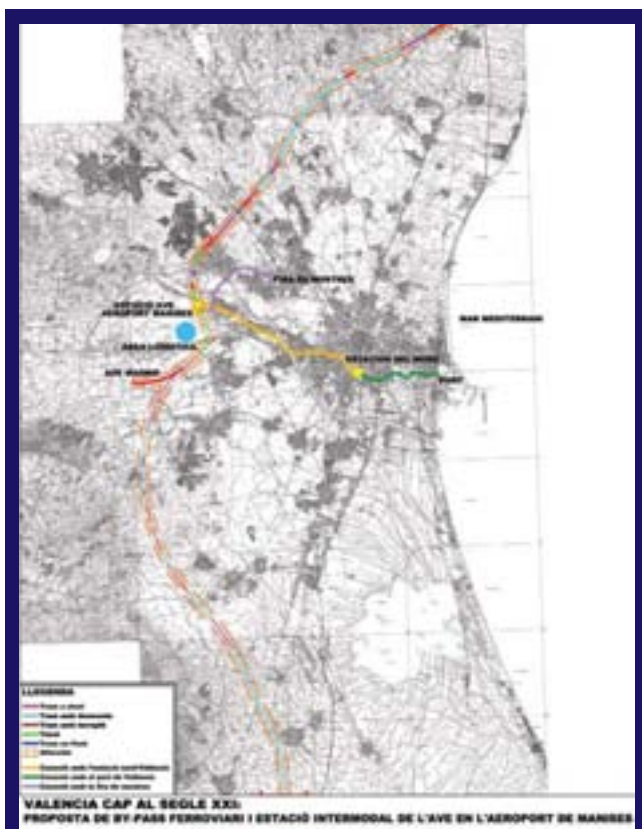
Aeroport de Manises.

relació entre aeroport i xarxa ferroviària: estació ferroviària d'alta velocitat al centre de la ciutat amb aeroport fora i estació ferroviària d'alta velocitat junt a l'aeroport.

En aquest segon cas hi hauria una única estació intermodal aeroportuària i ferroviària connectada per un sistema ferroviari amb el centre de la ciutat. Si aquesta connexió és directa al centre de la ciutat es denomina llançadora per què permet un temps de viatge molt reduït entre el centre de la ciutat i l'aeroport. Una variant d'aquesta solució consisteix a localitzar un hall de facturació dels equipatges per als viatges de llarg recorregut aeris o d'alta velocitat ferroviària a la mateixa estació central de manera que el passatger pot facturar directament les maletes a l'estació central, pujar a la llançadora ja alliberat de l'equipatge per a anar a l'aeroport i allà anar directament a agafar el transport de llarg recorregut, siga aeri o d'alta velocitat ferroviària.

Aquesta segona solució ja ha estat realitzada a Madrid amb la terminal aèria de Barajas al Paseo de la Castellana en Nuevos Ministerios per a viatges aeris. La llançadora tarda 12 minuts a recórrer la distància entre Nuevos Ministerios i l'aeroport de Barajas quan en taxi, en situació normal, es tarda un mínim de 45 minuts i s'ha d'anar amb l'equipatge. En cas de congestió de trànsit, el taxi pot tardar més o menys el doble.

També en el cas dels aeroports mitjans amb aglomeració urbana en el seu entorn (cas de València), l'estació de l'alta velocitat ferroviària a l'aeroport representa una potencialitat de desenvolupament econòmic associat al funcionament en xarxa de l'aeroport mitjà amb l'aeroport HUB (Madrid o Barcelona). Sobretot en els casos de congestió aèria de l'aeroport HUB, el node de transport aeroport mitjà-TAV exerceix de punt alternatiu de pas per a accedir a l'aeroport HUB a través de l'alta velocitat ferroviària. I justament per això, aquest punt es converteix en un punt alternatiu per a la localització d'activitats que necessiten una bona comunicació amb el HUB. Justament per aquests motius, el tema de la intermodalitat i la integració entre alta velocitat ferro-

La UPV planteja un AVE paral·lel al by-pass, tot confluint les tres línies que afecten l'Horta en una estació intermodal ubicada a l'Aeroport de Manises, des d'on eixiria una llançadora de metro fins a València.

viària i aeroports esdevé un objectiu de les institucions europees expressades en el Libro Blanco. La política europea de transportes de cara al 2010: la hora de la verdad.

LA SITUACIÓ DE VALÈNCIA

En l'àmbit de la península Ibèrica, els aeroports més importants per quantitat de passatgers, sense tindre en compte els vols generats pel turisme, són els que corresponen a les àrees urbanes de Madrid, Barcelona, Lisboa, Sevilla i València. Així, en l'àrea de la península Ibèrica, es poden considerar aeroports tipus HUB els de Madrid i Barcelona, i com aeroports mitjans amb àrees d'aglomeració urbana pròximes estan els de Lisboa, València i Sevilla. En aquesta situació, l'aeroport de Barajas de Madrid actua com a aeroport HUB. Barcelona també podria actuar com a HUB i més encara si estableix, com és lògic tot i que el Govern central de Madrid s'hi oposa, una estació en la via principal en l'aeroport del Prat de Llobregat. Amb estació de la via principal a l'aeroport, eixamplaria la seua àrea d'influència, si més no, a Lleida, Girona i Tarragona. En el cas de València, la localització de la nova estació TAV a l'aeroport de Manises permet ampliar la seua àrea d'influència a Castelló i Alacant a distàncies d'uns 70 i 180 km

respectivament, també connectades amb València en alta velocitat. Això significa un viatge, per a cada cas, de 30 minuts i 1 hora aproximadament per a la connexió de Castelló i Alacant amb València i, en conseqüència, la possibilitat d'utilització de l'aeroport de València com a node per a viatges aeris amb destinació o origen en totes les grans ciutats valencianes. Igualment, els aeroports de València i Alacant podrien funcionar en xarxa i així optimitzar complementàriament els seus serveis.

Però a més, els temps de viatge entre l'aeroport de València, si es localitza allí l'estació TAV, i els aeroports de Barajas a Madrid i del Prat a Barcelona permetrien el funcionament en xarxa d'aquests aeroports combinant el viatge amb avió amb el viatge complementari en ferrocarril d'alta velocitat. En aquest escenari, en el cas de la península Ibèrica, els aeroports HUB serien Madrid i, en menor grau Barcelona, i els aeroports mitjans amb aglomeració urbana al seu entorn només poden ser Lisboa, Sevilla i València.

Des d'aquest punt de vista, l'estació TAV de València a l'aeroport amb connexió amb els aeroports de Madrid i Barcelona permet aprofitar la potencialitat de funcionament en xarxa dels aeroports. En cas de problemes en un aeroport per congestió o condicions meteorològiques, resulta factible el desviament cap a un altre aeroport, amb temps de viatges competitius a Madrid o Barcelona, complementant el viatge en alta velocitat ferroviària. Recordem que el temps de viatge previst a Madrid en TAV és 1 hora i 20 minuts i, en cas que es realitze la connexió a Barcelona, el temps de viatge seria més o menys el mateix.

Aquesta potencialitat es perd si l'estació TAV se situa al centre de València, ja que:

1. El trasllat des de l'aeroport fins a l'estació genera un considerable augment de temps. Aquest seria d'un mínim de 30 minuts de viatge efectiu més els temps d'espera en una i altra estació.
2. La incertesa derivada de les condicions de trànsit rodant.
3. La tensió i la inseguretat derivada del trasllat d'estació des de l'aeroport a l'estació ferroviària en el cas de passatgers que no coneguen o no estiguen familiaritzats amb la ciutat de València. Recordem en aquest punt que ambdues estacions només estan connectades per servei de taxi.
4. La incomoditat generada pel fet d'haver de realitzar un transbordament més.
5. A més a més, si tot aquest procés s'ha de realitzar portant en mà l'equipatge, el transbord resulta extremadament incòmode. Només la localització d'una terminal de l'alta velocitat ferroviària a l'aeroport resoldria aquest problema, però resulta molt difícil justificar aquesta opció.

En conclusió, per tots aquests motius, la localització de l'estació de l'AVE a l'Estació Central de Renfe significa en la pràctica que València perd l'aprofitament dels principals avantatges de l'alta velocitat ferroviària. Aquesta seria una pèrdua estratègica de competitivitat difícilment recuperable.

Andrés Valero Castells, mestre, director i compositor

V. BOSCA

Andrés Valero, de Silla, té obres editades en diversos països.

“La música pot contar-te una història, descriure un paisatge, expressar un sentiment, o incitar plenament la intel·lectualitat. Les notes són la metaforització d'eixa història, la plasmació d'eixa idea, d'eixa història, d'eixe sentiment.”

Per a aquelles persones a qui la deessa Fortuna no va concedir-nos un do creatiu, aquests, els artistes, semblen unes persones superdotades per al seu camp de creació. Però si entrem en el camp musical, i més encara en la nostra terra, amb una gran afició i formació, els esquemes habituals sobre edats, responsabilitats, capacitats... es trenquen. Andrés Valero Castells, jove de Silla, amb 30 anys solament, ja té feta tota una carrera, i llegir el seu currículum esglaiava i provoca una espècie d'estrès en veure el que ha sigut capaç d'estudiar i de fer: títol superior de Solfeig, de Musicologia, de Pedagogia Musical, de Direcció de Cors, de Direcció d'Orquestra, de Composició, de Trompeta, Professor de Piano. Actualment és professor de Fonaments de Composició al Conservatori de València. Té obres seues publicades a diversos països, vint CD de gravacions de la seua música, premis de composició en l'àmbit nacional i internacional...

Andrés Valero arriba a la música per una llarga tradició musical familiar. El iaio patern tocava el trombó, el pare el fiscorn, el germà major l'oboé, i ell: *“mon pare volia que fóra trompetista, i ho va aconseguir. Als 7 anys vaig començar a estudiar en la Lírca de Silla, i encara que ho vaig deixar, als 9 anys ja estava novament estudiant en l'Agrupació Santa Cecília d'Alcàsser. Als 12 anys vaig fer l'entrada a la banda com a trompetista”*. Aquest mateix dia ja va interpretar com a solista alguna obreta curta, amb el grup dels nous educands. Com a anècdota direm que el tercer germà, el més menut, assisteix a la lluita entre els dos germans majors per veure qui “pesava” més i el convenia perquè agafara el seu instrument: l'oboé o la trompeta. Finalment, va guanyar la trompeta. Però, per raons de salut —s'ha d'operar dels llavis— deixa la trompeta més d'un any, moment que coincideix amb la compra d'un piano per al germà ma-

jor: *“jo, en tindre a casa el piano, vaig dir que també volia tocar-lo (arribà a ser professor d'aquest instrument). El piano va ser molt important per a mi: en ell està el meu germen de la composició. Tocava però també improvisava. Després comence a posar notes d'eixes improvisacions a una llibreta i finalment li done forma: arribe a la composició. Mentrestant, vaig acabar la carrera de trompeta”*.

Al 19 anys comença a treballar com a professor de trompeta al Conservatori de Sòria. Després està dos anys més al Conservatori de Múrcia com a professor del mateix instrument però, estant ací, la Banda Simfònica del Conservatori es queda sense director i li plantegen que se'n faça càrrec: *“jo no ho havia fet mai, però vaig provar i em va agradar”*. Tenia 22 anys i mai no oblidarà aquell primer concert, perquè estant dirigint va tindre una reacció al·lèrgica. Malgrat tot, acabà bé el concert.

Valero ha viscut la música des de ben menut.

Estant a Múrcia, es convoquen oposicions de secundària per a mestre de música. Hi aprova i passa pels instituts de Mislata, Alfafar i Silla. L'any 2002, amb 29 anys, aprova l'oposició per a conservatoris en l'especialitat de Fonament de Composició. En el camp de l'ensenyament, la seua aspiració és arribar a ser catedràtic de conservatori. Andrés Valero també va entrar en el camp de la direcció. Quan ja torna al seu poble després de passar per Múrcia, es fa càrrec de la direcció de la banda de la Societat Artística Musical de Picassent, responsabilitat que desenvolupa des de fa més de 8 anys. Com a director va guanyar en el darrer certamen de Cullera el primer premi per a la banda i el premi especial a la millor direcció. Un concert amb Al Tall, els *Carmina Burana* amb les corals de Picassent i Benifaió, un concert al Palau amb una segona part de música tradicional ballada en directe pel Grup de Danses La Senyera, són algunes de les coses que ha programat recentment amb la banda que dirigeix. Quan li preguntem la seua opinió sobre les tradicionals bandes de música, Andrés no s'ho pensa: *"és un instrument simfònic amb moltes possibilitats. En la banda veig també un mitjà molt bo per a dirigir i compondre"*. Com a director convidat ha dirigit altres bandes

dels nostres pobles, així com la Simfònica Municipal de Madrid, i la Banda de la Federació Valenciana, amb obres seues. Pròximament oferirà un concert monogràfic sobre la seua música, invitat per la Banda Municipal d'Alacant. En el camp de la composició, Andrés també camina a passes àmplies. Encara que la primera composició escrita és de l'any 1991, amb 18 anys, sembla que és en els darrers anys quan ha començat a guanyar un reconeixement tant nacional com internacional. Els darrers encàrrecs li han arribat dels Estats Units d'Amèrica, del Chamber Ensemble de la Vanderbilt University (Nashville), que ve a fer una gira per Espanya i ha pensat en ell perquè els prepare una obra, i de la International Horn Society, per a la cerimònia inaugural del pròxim congrés mundial. En aquest moment té escrites una composició per a cor, 7 per a banda, 5 per a orquestra i altres per a grups de música de cambra. L'any 2001 va rebre dos grans premis: el "Maestro Villa" de Madrid amb *Concierto para lámina y ensemble de viento*, i el premi de la Diputació de la Corunya per l'obra *El monte de las ánimas*, per a orquestra. Després d'aquests dos guardons, afirma que *"pràcticament ja no he pogut escriure més música que la dels encàrrecs"*. En preguntar-li sobre el seu procés creatiu, ell diferencia dues possibilitats: *"Si t'encarreguen un treball, de vegades et diuen el que volen, sobre el que voldrien que escrivies. En aquest cas intentes fer una fotografia musical d'un paisatge, d'un poble, d'una realitat, una història, una idea. Ara bé, si no tens cap condicionament, la teua llibertat és major. A partir d'ací, et pots passar hores, dies, setmanes... pensant. És el moment de la inspiració visceral. A partir d'ella trac notes de les possibles idees i després de perfilar-les, comence a desenvolupar-les"*. Però, clar, hi havia una pregunta evident: què és per a ell la música. Andrés Valero respon amb velocitat: *"la músi-*

"Estic convençut que la meua música és estèticament eclèctica. Busque noves formes, noves tendències, però sense perdre mai l'arrel de la tradició"

ca és tot. És la meua vida (a més de la família). Jo gire al voltant d'ella. I m'encanta ser una persona que puc fer música, l'art, que per a mi, és el més expressiu, comunicatiu i internacional –qualsevol persona l'entén a la seua manera. La música pot contar-te una història, descriure un paisatge, expressar un sentiment, o incitar plenament la intel·lectualitat. Les notes són la metaforització d'eixa història, la plasmació d'eixa idea, d'eixa història, d'eixe sentiment. Algunes persones escriuen lletres i contenen una història. Jo també ho faig, però jo pense en notes musicals".

A la pregunta de com definiria la seua música, ell diu: *"estic convençut que la meua música és estèticament eclèctica. Busque noves formes, noves tendències, però sense perdre mai l'arrel de la tradició"*. També calia conèixer les obres i els músics preferits d'ell. *"Tots aporten coses. Ara t'anomenaria des de La Consagració de la Primavera d'Strawinski, l'obra Jonchaies del grecofrancès Xenakis fins a Per la Flor del Liri Blau del mestre Rodrigo"*. De cara el futur, Valero pensa: *"M'agrada compondre, és com una necessitat, i també m'agrada dirigir. Desitge continuar fent el que faig durant molt de temps, em sent afortunat per viure fent el que m'agrada"*.

Plató va dir que *"la música dóna ànima a l'univers, ales a la ment, vol a la imaginació, consol a la tristesa i vida i alegria a totes les coses"*. Aquest jove de Silla ens ajuda a fer realitat la idea de Plató i ja és un músic amb bitllet per a l'Olimp. ■

Nova vida per a l'horta

TOMÀS SANCHIS

Els Horts d'Oci Parc de l'Horta són una iniciativa desenvolupada per l'Ajuntament d'Aldaia que té com a objectiu conservar l'horta. Aquesta iniciativa, pionera a la Comunitat Valenciana, començà a funcionar l'abril del 2003. En la primera fase s'han cultivat 16 parcel·les de propietat municipal, arrendades per 20 euros anuals a persones majors jubilades i joves amb pocs recursos. Els horts ja han donat la primera collita i han rebut un reconeixement de la Diputació de València a la gestió municipal.

Els Horts d'Oci d'Aldaia, una iniciativa per a recuperar l'horta periurbana

El Centre Mediambiental-Casa del Tio Carmelo coordina el programa dels Horts d'Oci.

QUÈ SÓN ELS HORTS D'OCI?

La iniciativa dels Horts d'Oci Parc de l'Horta Aldaia consisteix en l'arrendament de parcel·les municipals a persones majors jubilades i joves amb ingressos inferiors al salari mínim interprofessional. Els Horts d'Oci són camps menuts (parcel·les de 100 i 50 metres quadrats) on només es cultiven productes d'horta i flors ornamentals. De moment, són 16 les parcel·les de propietat municipal destinades a aquest fi, però es preveu que n'augmente el nombre. Els contractes d'arrendament tenen una duració de tres anys, i el preu del lloguer és de 20 euros per any. El projecte està coordinat pel Centre Mediambiental d'Aldaia (Casa del Tio Carmelo) de l'Ajuntament, on els nous agricultors dels horts reben assessorament tècnic. De fet, els Horts d'Oci estan ubicats al costat del Centre Mediambiental, al costat del Cinturó Verd. El dia 14 d'abril del 2003 tingué lloc el sorteig dels Horts d'Oci a la Casa del Tio Carmelo.

Llaurador dels Horts d'Oci.

AGRICULTURA ECOLÒGICA

Aquesta iniciativa va dirigida, sobretot, a les persones jubilades que sempre han viscut en un entorn rural, però també se'n beneficien els joves amb pocs recursos econòmics. Així, amb la intenció d'aconseguir que l'horta d'Aldaia no estiga abandonada i torne a mostrar una imatge viva, s'aprofiten els fragments de terra, fins ara erms, per a oferir a les persones majors un projecte que activa tant el funcionament del seu sistema motriu com el psicològic i que, a més, aporta una collita per al consum familiar. Els nous agricultors cultiven, de manera natural i ecològica, productes com ara hortalisses i llegums, amb la finalitat exclusiva de destinar-los a l'ús familiar. També poden sembrar flors o plantes ornamentals. Els Horts d'Oci no són només un espai alternatiu per al temps lliure, l'educació o l'intercanvi, sinó que a més fomenten la participació a l'hora de prendre decisions, el civisme i la cooperació i la iniciativa ciutadana. Els Horts d'Oci també afavoreixen el compromís personal davant els problemes mediambientals.

Alguns dels llauradors dels Horts d'Oci.

El cultiu dels horts també ha afavorit la convivència entre els usuaris, les llargues converses sobre cultius, les possibles millores, la competència en la consecució dels millors productes, la solidaritat, i cal destacar-ne, sobretot, l'ajuda mútua.

BENEFICIS SOCIALS

El projecte dels Horts d'Oci ha permès que persones majors en situació de jubilació puguin realitzar una sèrie d'activitats que no sols es limiten al cultiu dels hortets. Des de l'inici, els usuaris han cultivat en les seues parcel·les tota classe d'hortalisses, tomaques, fesols, pimentons, etc, per al consum propi, la qual cosa també els permet un alleujament en les seues curtes pensions. Si bé és important l'aspecte econòmic, més importants són els aspectes socials i de salut. El cultiu dels horts els permet realitzar un exercici físic i mental suau. És important per a ells la planificació dels processos i portar-los a bona fi. D'aquesta manera, la preparació del terreny, la plantació, el reg, la birba, la collita... es converteixen en una activitat quotidiana. El cultiu dels horts també ha afavorit la convivència entre els usuaris, les llargues converses sobre cultius, les possibles millores, la competència en la consecució dels millors productes, la solidaritat, i cal destacar-ne, sobretot, l'ajuda mútua. Diverses persones que han vist tallada la seua activitat laboral, que no sabien en què ocupar el seu temps lliure, han trobat en el projecte dels Horts d'Oci un al·licient en què ocupar el seu quefer diari.

BENEFICIS AMBIENTALS

Aquest projecte contribueix a millorar potencialment les condicions actuals de l'horta, i possibilita un canvi significatiu en la dedicació de les parcel·les d'horta que estan actualment abandonades i sense cultivar. L'horta d'Aldaia ha de canviar substancialment l'aspecte i per a això l'Ajuntament, conscient del deteriorament progressiu en què es troba, ha desenvolupat aquesta iniciativa, impulsant per a això les parcel·les de titularitat municipal, a fi que aquest projecte anime els veïns del municipi a desenvolupar la beneficiosa afició de l'"agricultor urbà".

ASSOCIACIÓ D'USUARIS

El pròxim pas serà la constitució de l'Associació d'Usuaris dels Horts d'Oci Parc de l'Horta Aldaia, que estarà formada per les persones que utilitzen aquestes parcel·les. La seua funció serà prendre decisions sobre el projecte, atendre les necessitats i coordinar l'ús dels servicis comuns. La Casa del Tio Carmelo serà el centre d'assessorament d'aquests nous agricultors.

Els Horts d'Oci en plena producció.

LA PRIMERA COLLITA

Des que s'adjudicaren els Horts d'Oci el passat mes d'abril han transcorregut sis mesos. Durant aquest període de temps s'han superat totes les expectatives quant a ocupació en aquesta primera fase de 16 parcel·les, i amb això s'ha aconseguit arribar als objectius marcats. ■

Temps de foscor, la premsa de l'Horta Sud en el franquisme

Un estudi que analitza la història de 72 publicacions periòdiques elaborades a la comarca durant 1939-1976, a més de la trajectòria de les emissores de ràdio locals. El llibre fa un recorregut per la premsa del Movimiento i de l'Església, alhora que analitza la premsa clandestina, el paper dels cronistes locals en la informació i els primers periòdics en valencià editats en el tardofranquisme.

FRANCESC MARTÍNEZ I ALFRED RAMOS

El setmanari *Torre*, paradigma de la premsa falangista.

Salvación va assumir els principis del nacionalcatolicisme.

Els mitjans de comunicació del franquisme, fortament controlats i manipulats, foren juntament amb l'exèrcit, la Falange Española i l'Església un dels puntals bàsics del règim. El treball *Temps de foscor. La premsa de l'Horta Sud en el franquisme (1939-1976)*, que ha rebut *ex aequo* el Premi Benvingut Oliver d'Investigació Històrica 2002 de Catarroja, elaborat per qui subscriuen aquest article, aborda per primera vegada al País Valencià la història de la premsa d'aquesta època en un àmbit comarcal format per 20 municipis: l'Horta Sud. El llibre està prologat per Josep Lluís Gómez Mompart, catedràtic de Periodisme de la Universitat de València.

RETÒRICA FALANGISTA I CENSURA

La premsa franquista de l'Horta Sud respon als mateixos estereotips que en la resta de l'Estat. Hi ha una producció important de publicacions editades per la FET y de las JONS i pels ajuntaments nacionals a l'empara de la Llei de Premsa de 1938, que im-

sa la censura. És un temps d'autarquia, de fam, d'estraperlo i d'afusellaments. En aquesta etapa tenim com a paradigma el setmanari *Torre* (1948-1957) de Torrent, dirigit per Vicent Beguer Esteve, periodista, cronista oficial de la vila i alcalde de la població durant 1970-1974. *Torre* va fer a Torrent el mateix paper propagandístic que *Jornada* i *Levante* a València o *Arriba* a l'Estat espanyol. El setmanari trasllada a un poble mitjà els esquemes informatius totalitaris vigents: censura, informació de consignes, retòrica falangista i nacionalcatolicisme. En definitiva, una premsa de lloanxa incondicional al Caudillo en què el periodista és un funcionari més del règim; una premsa impregnada d'un nacionalisme espanyol xenòfob fonamentat en les essències castellanes que posterga el valencià; una premsa que oculta la carestia de la vida i la cruenta repressió contra els vençuts. No oblidem que entre 1938 i 1956 van ser afusellats al País Valencià 4.714 republicans, dels quals 240 eren de l'Horta Sud.

El rector Josep Alba, impulsor de la JARC, va dirigir algunes publicacions locals.

EL PODER DE LA CREU

L'Església també va tindre una gran força mediàtica. Els 20 periòdics i les sis emissores de ràdio parroquials de l'Horta Sud són l'evidència més palpable del poder i l'omnipresència del catolicisme oficial. Aquests mitjans tindran elements comuns amb Franco: l'esperit antimodern i l'hostilitat viscerals a la democràcia i al comunisme.

Les publicacions catòliques són les que tenen més durada i diners, ja que algunes són venals i inclouen publicitat. I hi trobem revistes interessants. Des de les modestes *Aleluya* de les parròquies editades per l'arquebisbat de València, passant per altres especialitzades com la comarcal *Salvación*, fins a arribar a la internacional *Teología Espiritual*, editada pels dominics de Torrent, seu central de l'orde dominicà dels territoris de l'antiga corona catalanoaragonesa.

Però al final del franquisme hi ha un sector de l'Església que comença a desvincular-se del catolicisme dogmàtic de la jerarquia. Trobem un home atípic, el rector de Massanassa i director de l'*Aleluya* local Josep Alba, consiliari de la JARC i impulsor a l'Horta dels principis renovadors del Concili Vaticà II, a més de ser en la Transició un dels promotors de *Saó*. Alba era conegut amb el sobrenom d'"el Joan XXIII de l'Horta". Un ex-

cel·lent estudi biogràfic de Rafael Roca ens amplia la seua obra i tarannà. Alba fou un sacerdot nacionalista defensor de la unitat de la llengua catalana, i així ho deixa escrit en el butlletí *La Terreta* de Massanassa. Inculcà als seus alumnes de la JARC idees democràtiques i cooperativistes. Sota la seua influència es formaren joves que en la democràcia es convertiran en líders socials d'esquerres i que ocuparan llocs clau en ajuntaments de l'Horta, el Grup Valencià Cooperatiu i la Federació Escola Valenciana.

El BIM *Torrente* va informar de la mort de Franco.

Al final del franquisme hi ha un sector de l'Església que comença a desvincular-se del catolicisme dogmàtic de la jerarquia. Trobem un home atípic, el rector de Massanassa i director de l'*Aleluya* local Josep Alba, consiliari de la JARC i impulsor a l'Horta dels principis renovadors del Concili Vaticà II, a més de ser en la Transició un dels promotors de *Saó*. Alba era conegut amb el sobrenom d'"el Joan XXIII de l'Horta"

El BIM va substituir *Torre* en 1962.

AFUSELLAMENT DEL DIRECTOR DE RADIO TORRENTE

La part més fosca del franquisme fou la repressió, que també arribà als informadors locals. A l'Horta Sud hi ha un cas rellevant: el judici i afusellament de Francisco Cano Alcaraz, director de l'emissora republicana Radio Torrente (1935-1939). L'accés a aquest sumari, inèdit fins ara, ens ha permès reconstruir la història de l'emissora. Cano fou el locutor que va contestar en la guerra les al·locucions del general Queipo de Llano en Radio Sevilla. Fou afusellat a Paterna el 20 d'agost de 1941,

Francisco Cano, director de "Radio Torrente"

després de ser condemnat a mort per un consell de guerra sumaríssim. El delictes imputat: "adhesió a la rebel·lió"; la pena: la mort; la causa: haver dirigit Radio Torrente i posar l'emissora al servei de la República. Cano, un home auster d'ideologia socialista, va morir als 48 anys deixant una dona, Natalia Regolf Pérez, i dos fills, Francisco y Natalia, que viuen encara. En el judici no es va demostrar cap delictes de sang ni la implicació de Cano en la mort de nacionals; just al contrari, almenys tres persones vinculades al Movimiento salvaren la vida gràcies a la seua mediació davant les autoritats republicanes.

El procés de Cano és significatiu perquè Radio Torrente va ser una de les emissores més importants de la República, ja que l'emissora d'ona curta s'escollia a tot l'Estat i a bona part del món. En les seues transmissions es va ridiculitzar Franco i Queipo de Llano, en el programa humorístic *Chusma fascista*. L'emissora transmetia també comunicats oficials del Govern, feia noticiaris per a Amèrica del Sud i emissions internacionals en francès, italià i alemany. Va prestar també serveis telegràfics, enllaçant amb les emissores republicanes de Tànger, Barcelona i Madrid. També va espia les emissores franquistes, tot elaborant informes que foren utilitzats pel Ministeri de Guerra republicà. Totes aquestes activitats van dur Cano a l'escamot d'afusellament, després de patir a la Presó Model de València l'infern d'un llarg procés sense garanties jurídiques, desenvolupat entre el maig de 1940 i l'agost de 1941.

En *Temps de foscor* apareixen altres personatges nascuts a la comarca vinculats als mitjans de comunicació locals que assoliren projecció estatal. És el cas del rector i periodista torrentí Tomás Roca, col·laborador de *Torre* i director de la revista de difusió internacional *Surgam*, editada per l'orde dels terciaris caputxins. Roca fou una de les màximes autoritats en la reeducació de menors de l'Espanya franquista.

"Cano fou el locutor que va contestar en la guerra les al·locucions del general Queipo de Llano en Radio Sevilla. Fou afusellat a Paterna el 20 d'agost de 1941, després de ser condemnat a mort per un consell de guerra sumaríssim."

OBERTURISME I CLANDESTINITAT

La Llei Fraga de 1966, però, va suposar un tímid oberturisme informatiu. Són temps de lluita obrera i de creixement econòmic. L'Horta Sud es converteix en una comarca industrial. Trobem ara més varietat informativa. Als típics butlletins municipals franquistes com els de Torrent i Manises, que més endavant donaran suport als canvis polítics de la Transició, s'uneixen les cartelleres de difusió comarcal *Túzer* i *Índice* que imiten la *Turia* de València, i que són les úniques empreses periodístiques privades del franquisme a la comarca. També s'hi editen periòdics no oficials i crítics com *Raons*, *Parlem* i *L'Horta*. Hi ha també -ocults i marginals- periòdics clandestins com *La Veu del Camp* o *Avant*, així com revistes escolars en valencià com *El Teuladí* d'Alaquàs i *El Full* de Picassent.

D'entre totes, cal destacar que *Túzer* (1964-1968) va patir una multa de 5.000 pessetes, imposada per la Direcció General de Premsa, per no haver fet el dipòsit previ de la publicació. *Túzer* i *Índice* són conseqüència de l'expansió del cinema de barri com a alternativa d'oci. En aquella època, l'Horta Sud tenia 25 sales de cinema; actualment, totes han desaparegut.

El director de *Torre*, Vicent Beguer (al centre), amb el ministre Torcuato Fernández Miranda.

És també bastant significativa la revista *Raons* de Picassent (1966-1993), una publicació democràtica, nacionalista i crítica amb el règim que ja utilitza el català en bona part dels articles. En la seua redacció començaren figures tan importants en l'àmbit periodístic com l'humorista Harca (Juli Sanchis) i Cristòfor Aguado, ambdós vinculats més tard a *Saó*, així com Salvador Soria, exdirector de Ràdio 9.

LLENGUA I RECUPERACIÓ NACIONAL

Al final de la dictadura comença a usar-se el català normatiu en periòdics no oficials i clandestins. I això és important si tenim en compte que dels 72 periòdics estudiats, només quatre estan escrits íntegrament en la nostra llengua. Són *El Teuladí* i *Parlem d'Alaquàs*, *El Full* de Picassent i *L'Horta* de Massanassa, editada sota l'empareda de Josep Alba. Darrere d'aquestes revistes hi ha persones vinculades a la JARC i al moviment de renovació pedagògica que uns anys després, en democràcia, impulsaran la creació de cooperatives de treball associat i associacions culturals en defensa de la llengua.

La modesta premsa escolar també va contribuir a la recuperació nacional, com és el cas de la revista *El Teuladí*, dirigida pel mestre Ferran Zurriaga,

impulsor de moviment Freinet al País Valencià. I pel que fa als mitjans clandestins, a la comarca van circular revistes de gran relleu en l'àmbit obrer i agrícola, com *Avant* de Silla de CCOO, *La Veu del Camp* de Benetússer del PCE, *Tribuna Ascasa* de Manises i *Pla de Quart Popular* del FRAP. Totes aquestes publicacions injectaren un alé d'aire fresc a la informació comarcal i començaren a trencar l'uniformisme informatiu del règim, tot preparant el camí de la democràcia. ■

Revista *El Teuladí* d'Alaquàs.

“Són temps de lluita obrera i de creixement econòmic. L'Horta Sud es converteix en una comarca industrial. Trobem ara més varietat informativa.”

Revista *Raons* de Picassent.

L'Horta de Massanassa.

Gabriel Cualladó, el fotògraf de la quotidianitat

Gabriel Cualladó Candel (Massanassa 1926-Madrid 2003) va representar l'esperit del canvi de la fotografia espanyola dels anys cinquanta del segle passat. Escenes senzilles, retrats quotidians... L'estil de l'artista ha quedat plasmat en més de 700 obres exposades arreu del món, l'última d'elles a l'IVAM de València.

El retrat de *La gitanilla* defineix l'estil humanista de Cualladó.

El 30 de maig de 2003 moria a Madrid el massanasser Gabriel Cualladó. Darrere quedava tota una vida dedicada a la fotografia de la quotidianitat, retrats d'escenes senzilles amb jocs de llum que van superar l'estil documental de la seua època. L'IVAM de València li ha fet un home-

natge pòstum amb una exposició que recull un centenar de fotografies, vint d'elles d'inèdites cedides per la família. La mostra ha estat oberta des del 7 de novembre de 2003 fins a l'11 de gener de 2004.

Cualladó ha estat considerat un dels majors renovadors de la fotografia

“Fou un fotògraf humanista i directe, reconegut en l'àmbit mundial, ja que va exposar en ciutats tan importants com París o Nova York.”

moderna. La seua contribució principal ha estat traspasar els límits de la fotografia documental dels anys cinquanta mitjançant la creació de l'àlbum familiar, atorgant un gran valor estètic als instants captats de la vida quotidiana. Precisament, l'exposició de l'IVAM mostra imatges de la infància de la seua filla i dels seus néts jugant a les platges valencianes. Fou un fotògraf humanista i directe, reconegut en l'àmbit mundial, ja que va exposar en ciutats tan importants com París o Nova York.

Entre els nombrosos guardons de Cualladó destaquen el Premi Europeu de Fotografia de 1992, el Premi Nacional de Fotografia del Ministeri de Cultura de 1994 i el Premi Alfons Roig de la Diputació de València de 2002. Gabriel Cualladó va ser un gran entusiasta de l'IVAM i hi va cedir la major part de la seua col·lecció particular. De fet, l'any 1989 l'IVAM ja li va dedicar una exposició antològica.

Cualladó començà la seua trajectòria en la dècada de 1950 a Massanassa. Fotografiava allò quotidià: la seua dona, la gent que passava pels carrers, els paisatges de l'Horta, l'Albufera... La seua obra és part de la memòria històrica del poble valencià. El seu origen és humil, va alternar el treball al camp amb les classes en una acadèmia nocturna. En 1951 se'n va a Madrid a treballar en una empresa de transports del seu oncle, que després va dirigir. La seua ocupació, però, no li va impedir dedicar-se a la fotografia. Ja en 1959 va ser premiat per la revista americana Popular Photography i comença una sèrie d'exposicions fora

La seua contribució principal ha estat traspasar els límits de la fotografia documental dels anys cinquanta mitjançant la creació de l'àlbum familiar, atorgant un gran valor estètic als instants captats de la vida quotidiana. Precisament, l'exposició de l'IVAM mostra imatges de la infància de la seua filla i dels seus néts jugant a les platges valencianes.

d'Espanya, que va coronar amb nombrosos premis a París, Noruega i Barcelona. Juntament amb els fotògrafs Dolcet, Romero, Aguilar i Ontañón, entre altres, Gabriel Cualladó va renovar la fotografia espanyola. I ho féu no fotografiant els grans esdeveniments i personatges, sinó retratant escenes familiars i experiències viscudes. El seu reconeixement va començar en la dècada de 1970. A Espanya, fins a la recuperació de la democràcia, molt poca gent va ser capaç de valorar la seua obra. Tot i que va passar una bo-

na part de la seua vida a Madrid, mai no s'ha desvinculat de la seua terra. Exposà sovint a València i també al seu poble natal, Massanassa, amb motiu d'haver donat nom al centre cultural de la localitat.

Ara, l'artista massanasser roman en la memòria a través de la seua obra i amb el Premi Internacional de Fotografia Digital Gabriel Cualladó instituit per l'IVAM en homenatge seu.

La Creu Coberta de Mislata recupera l'antiga esplendor

València i Mislata restauren aquest emblemàtic monument del segle XIV i l'entorn de la plaça

La Creu de Mislata, completament restaurada.

La restauració de la Creu Coberta de Mislata i la plaça on està ubicada era una de les demandes històriques dels veïns de la ciutat que s'ha vist complida. Després de molts anys d'abandó, la restauració de la Creu Coberta i la reurbanització de plaça on s'ubica són ja una realitat. L'Ajuntament de València ha conclòs la rehabilitació d'aquest monument emblemàtic del segle XIV, al mateix temps que el consistori de Mislata ha iniciat les obres de reurbanització de la plaça on es troba la Creu Coberta.

Les obres es van adjudicar al final de setembre del 2003 per un import de 299.797 euros, finançades per l'Ajuntament de Mislata, i està previst que finalitzen a la primavera del 2004.

L'adequació de la plaça on s'ubica la Creu Coberta inclou una sèrie de mesures urbanístiques amb l'objectiu de dignificar i ressaltar la bellesa del monument històric més emblemàtic de Mislata. Per a això, es començarà recuperant el nivell inferior de la creu, i es descobriran les dues grades que hui en dia estan ocultes per la vorera. A més, atès que la base de la creu està formada per una superfície octogonal, el paviment de la plaça es disposarà geomètricament amb una sèrie d'octògons concèntrics a l'octògon base, seguint l'estructura visual d'una teranyina.

Així mateix, i per motiu de l'escàs trànsit de vehicles per la plaça, reduït pràcticament als residents de la zona, es donarà un ús mixt a la zona en qüestió. D'aquesta manera, la plaça serà fonamentalment per als vianants, però s'hi permetrà l'eixida de vehicles. Conjuntament, per tal d'evitar l'estacionament massiu de vehicles que ara per ara suporta la plaça de la Creu Coberta, i delimitar una zona de protecció del monument, s'han instal·lat al costat sud-est una filera de bancs disposats de forma regular i al nord-est uns quants pilonets metàl·lics.

Finalment, la labor d'exaltació de la creu es completarà amb una il·luminació que la ressalti, consistent en tres grans punts de llum instal·lats a una alçària suficient perquè quede il·luminada la coberta del monument. I per a ressaltar la plaça per als vianants, també es disposarà d'una línia de fanals que, a més, hi impedirà l'estacionament de vehicles. ■

UNA JOIA DEL GÒTIC VALENCIÀ

La Creu Coberta de Mislata és una típica creu de terme que indicava l'entrada al terme municipal de València pel sud-oest. Una de les set que encara s'hi conserven. És una obra realitzada al final del segle XIV i principi del XV, que al principi estava ubicada a la carretera de València a Madrid, però que hui es troba resguardada pels edificis que la rodegen. Sobre quatre escalons circulars, s'alça un estret pilar octogonal, coronat per un capitell amb escultura, de huit cares. En quatre d'aquestes cares trobem les armes de la ciutat de València, i en les altres quatre trobem alt-relleus amb diferents sants: sant Miquel, sant Vicent Ferrer, sant Josep

i la Mare de Déu dels Desemparats, tots ells sants principals de la nostra ciutat. La creu pròpiament dita està realitzada en ferro, encara que, dissortadament, no és l'original d'època gòtica, destruïda fa ja prou anys. La creu està totalment coberta per un templet a quatre aigües, cobert amb teula àrab, i recolza en quatre grossos pilars de carreus de planta rectangular en forma radial a la creu, la qual cosa implica que siguen com extrems de dues diagonals. Tres dels pilars tenen motlures convexes, de les quals les dues exteriors acaben a l'altura de la creu en capitells gòtics, més concretament del segle XV, i en l'exterior remata en un pedrís rectangular amb una bola damunt. ■

El Castell d'Alaquàs i la justícia històrica

RAFAEL ROCA
IDECO de l'Horta Sud

El Castell s'ha convertit en el centre de la vida cultural d'Alaquàs.

De totes les fites històriques que des de l'any 1582, data de l'inici de la seua construcció, ha protagonitzat el Castell-Palau d'Alaquàs mereixen ser-ne destacades dues. La primera ens remet a 1918, al moment en què, després d'un llarg període de decaïment i abandó (les seues estances foren utilitzades fins i tot com a graners i magatzem de cebes i tomates), l'edifici estigué a punt de ser enderrocat pel seu propietari per tal d'aprofitar-ne els materials de construcció, la fusta principalment. Gràcies a la mobilització de la societat civil i de col·lectius com ara el Centre de Cultura Valenciana, Lo Rat Penat i Joventut Valencianista, que iniciaren una intensa campanya de reivindicació i de conscienciació a la premsa del cap i casal i també a les gestions que Mariano Benlliure, aleshores director general de Belles Arts, realitzà a Madrid, el 21 d'abril de 1918 el Govern emetia una Reial Orde segons la qual el Castell era declarat monument historicoartístic i, per tant, salvat *in extremis* de la barbàrie demolidora. Aquesta acció cívica i cultural que en 1918 aconseguí la conservació del Castell-Palau no s'explica, però, sense el procés de descobriment que al final de segle XIX el món cultural valencia-

nista i els intel·lectuals de la Renaixença havia fet de l'edifici. En aquest sentit, cal recordar que una de les primeres visites que en 1880, uns mesos després de la seua creació, realitzà el Centre Excursionista de Lo Rat Penat fou, precisament, al Castell d'Alaquàs. I que en 1897 i 1898 hi tornaren en dues ocasions. També que dos dels més destacats historiadors valencians del segle XIX, Teodor Llorente (en 1889) i Francesc Vilanova (en 1896 i 1907), el destacaren com a excel·lent edifici històric de gran singularitat artística i arquitectònica, i en reclamaren la restauració. «¡Lástima que esté abandonado aquel hermoso palacio!», exclamarien els ratpenatistes. Per això en 1918 se salvà el Castell, perquè era un monument que el món cultural valencià coneixia, valorava i reivindicava des de 40 anys abans. Tanmateix, el que no pogué evitar fou que 10 anys després, en 1928, fóra enderrocada (amb mala fe, nocturnitat i traïdoria, segons que relatà Carmel Baixauli) una de les quatre torres que posseïa, i que li conferí el peculiar aspecte que el caracteritza.

La segona fita històrica es produí ara fa un any, el 3 de gener de 2003, i al·ludeix a l'adquisició pública de l'edifici civil més emblemàtic i representatiu d'Alaquàs, que fou simbolitzada amb un espectacular «acte d'obertura» celebrat el divendres dia 28 de febrer de 2003. Com l'episodi de 1918, també aquest (protagonitzat per l'Ajuntament i les entitats culturals de la localitat) té uns precedents i prolegòmens que arranquen a la dècada dels 60 i que comencen a prendre força durant la Transició i primers anys 80, és a dir, amb l'adveniment de la democràcia. La commemoració del quart centenari de la construcció del Castell el 1982, i els concerts, exposicions, presentacions i reivindicacions del col·lectiu Quaderns

“El 3 de gener de 2003, fou l'adquisició pública de l'edifici civil més emblemàtic i representatiu d'Alaquàs”

d'Investigació, entre altres, encetaren un procés que, atenent a un sentiment històric i col·lectiu, culminà amb decisió i valentia l'equip de govern municipal. Perquè l'adquisició i recuperació pública del Castell d'Alaquàs eren una obligació i un deute seculars.

Tant és així que, en 1907, l'historiador Francesc Vilanova ja advertia, de manera profètica, que «a mi juicio, debiera pensarse con toda seriedad en la adquisición por el Estado, la provincia o el municipio, del castillo de Alacuás, para destinarlo a Archivo del Reino, a Museo municipal, que tanta falta hace; a Colegio, a Hospicio, a lo que se quiera, siempre que se le dé un uso adecuado y se le ponga a cubierto de las vicisitudes de la propiedad particular, para evitar mutilaciones, como la tristísima de Oliva, quizás su destrucción total, y con toda seguridad, su muerte por consunción, quizás en no largo plazo». A més, també reproduïa una «amarga» queixa de l'amo segons la qual «todos los del pueblo se creen con derecho al castillo». No és d'estranyar. De fet, el poble d'Alaquàs sempre ha estat el propietari moral i sentimental del «poema de pedra», tal i com el qualificà Vicent Ferran Salvador, perquè fou qui el va construir i qui ha crescut a la seua ombra. I, feliçment, al gener de 2003 la llarga història d'amor i de sentiments que uneix poble i Castell encetà un nou capítol carregat de futur i d'intensitat. Siga enhorabona. ■

Fotos: R. Martínez

Transports públics al Camí Reial

LA LÍNIA 20 DEL TRAMVIA SILLA-VALÈNCIA VA COMUNICAR FINS AL'ANY 1955 ELS POBLES DE L'HORTA SUD SITUATS AL CAMÍ REIAL DE MADRID. ACTUALMENT UNA LÍNIA D'AUTOBUSOS COBREIX EL MATEIX TRAJECTE. LA RODA DE FERRO I LA TRACCIÓ ELÈCTRICA HA DEIXAT PAS AL PNEUMÀTIC I AL MOTOR DE COMBUSTIÓ.